

Opinnäytetyö (AMK)

Musiikin koulutusohjelma

Musiikkipedagogi

2012

Helena Holsti-Setälä

Askel nuotinluvun maailmaan

– lapsiystävällinen lähestymistapa nuottien opiskeluun
pienille viulisteille

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Musiikin koulutusohjelma | Musiikkipedagogi

Kevät 2012 | 36 + 37

Ohjaajat Soili Lehtinen, Vesa Kankaanpää

Helena Holsti-Setälä

Askel nuotinluvun maailmaan

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on valmistaa hauskaa ja lasta inspiroivaa nuotinlukumateriaalia pienille viulisteille. Materiaalin suunnittelussa kohderyhmänä oli esikouluikäiset Suzuki-metodilla soittavat lapset, mutta valmis materiaali soveltuu myös perinteisessä opetuksessa oleville viulisteille.

Suunnittelun näkökulmana oli lapsiystävällinen ja konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukainen lähestymistapa, jossa lapsi oman aktiivisen toimintansa kautta opettelee uusia asioita ja käsitteitä. Nuotinlukumateriaalin suunnittelun taustatiedoksi työn alkupuolella valotetaan konstruktivistisen oppimiskäsityksen piirteitä sekä esitellään muutamia käytetyimpiä viulukouluvihkoja. Tämän pohjalta on valmistettu puuhakirjamaista alkeisnuotinlukumateriaalia pienille viulisteille.

Materiaalin pohjalta on tarkoitus valmistaa työkirja, jonka kuvitus ja taitto tulee olemaan oma erillinen projektinsa. Työkirjan luonnokset löytyvät opinnäytteen lopusta liitteinä.

ASIASANAT:

Nuotinluku, opetusmateriaali, viulu, Suzuki-metodi, konstruktivismi

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Music | Music pedagog

Spring 2012 | 36 + 37

Instructor(s) Soili Lehtinen, Vesa Kankaanpää

Helena Holsti-Setälä

Step into the world of sheet music

The goal of this thesis is to create fun and inspiring sheet music learning material for young violinists. In the development of this material, the primary target audience has been children of preschool age that learn to play music with the Suzuki method. But the resulting material is also suitable for children learning to play the violin with conventional teaching methods.

Constructivist learning theory has been used as the basis of this work so that children study by active participation in learning new matters and terms. First part of this work highlights the main aspects of constructivist learning theory and introduces some of the most used violin school workbooks. Based on this theory and research, a workbook is designed with basics of reading sheet music for small violinists.

The material created in this thesis is going to be used as basis for a printed workbook. Layout and illustration of the actual workbook are outside of the scope of this thesis. Sketches of the workbook are in attachment pages at the end of this thesis.

KEYWORDS:

note reading, teaching material, violin, Suzuki-method, constructivism

Kiitokset

Kiitän sydämestäni Tytti Rouhetta, joka omalla ajallaan antoi minulle monta kallisarvoista neuvoa sekä laajensi näkemyksiäni niin nuottien opiskelusta kuin lasten kehitysvaiheistakin.

Kiitokseni myös työni ohjaajalle Soili Lehtiselle rakentavista kommenteista ja kannustuksesta opintojeni aikana.

Rakkaalle puolisololleni Henrille suuri kiitos ymmärtämisestä ja kotivastuun jakamisesta. Yritän kunnostautua kotitöissä valmistuttuani.

Lapsilleni Linnealle, Matildalle ja Mikaelille; olette ehtymätön inspiraation lähteeni. Ilman teitä elämä olisi tylsää ja harmaata. Kiitän teitä myös kaunistelemattomista kommenteistanne tehtäväsivujen ulkoasun ja sisällön suhteen.

Littoisissa helmikuussa 2012

Helena Holsti-Setälä

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	6
2 KONSTRUKTIVISTISEN OPPIMISKÄSITYKSEN NÄKÖKULMIA.....	7
2.1 Oppimisprosessin piirteitä.....	7
2.2 Lapsen ajattelun ja oppimisen kehitysvaiheita.....	9
2.3 Skeema.....	11
3 KONSTRUKTIVISTINEN LÄHESTYMISTAPA NUOTINLUVUN OPISKELUUN.....	12
4 SUZUKI-METODIN PEDAGOGISISTA NÄKÖKOHDISTA JA NUOTINLUVUSTA.....	14
4.1 Nuotinluvun opiskelusta Suzuki-metodissa.....	14
4.2 Suzukimetodissa käytettyä nuotinlukumateriaalia.....	15
4.3 Suzukivihkon nro 1 sisältämiä opetuskohtia.....	16
5 NUOTINLUVUN OPISKELUMATERIAALIEN TARKASTELUA.....	18
5.1 Iloinen viuluniekka 1 ja 2.....	18
5.2 Pelle Pelikaani etsii aarretta.....	19
5.3 Viuluni soj, viulukoulu 1.....	20
5.4 Viuluvelho - Viulunsoiton esikoulu.....	21
5.5 Violin ABC.....	22
5.6 Lukutunti pienelle pianistille.....	23
6 KÄYTETTÄVÄT TYÖVÄLINEET JA OPETUSMATERIAALIN RAJAUS.....	24
7 PIKKUVIULISTIN PUUHAKIRJAN LUONNOS.....	26
8 OPPIMATERIAALIN KOKEILUA.....	32
9 LOPUKSI.....	34
LÄHTEET.....	35
LIITTEET.....	35

1 Johdanto

Pienet lapset, jotka opiskelevat soittoa Suzuki-metodilla, etenevät pitkään pelkästään korvakuulon perusteella, matkimalla. Nuottien opettelu aloitetaan vasta, kun lapsen kognitiivinen, musiikillinen ja motorinen kehitysaste, sekä soittotekniikka sen sallivat. Monet Suzuki-metodilla soittoa opiskelevat lapset soittavat varsin vaikeakin soitto-ohjelmistoa ilman nuotteja. Vaikka korvakuulolta opettelussa on omat hyvät puolensa, pidemmän päälle opiskelu pelkän korvakuulon varassa alkaa käydä työlääksi, ja monimutkaisempien kappaleiden oppiminen hidastuu.

Opettaessani olen havainnut, että monelle pienelle viulistille, ei siis pelkästään suzukimetodilla soittaville lapsille, nuottien lukeminen ja opettelu on vaikeaa. Vapaat kielet osataan kyllä yhdistää omaan instrumenttiin ja viivastolle, mutta varsinkin korotettujen ja alennettujen sävelten löytyminen omasta viulusta on vaikeaa. Pelkästään sellaisten sanojen merkitys, kuin ”ylös”, ”alas”, ”viivalla”, ”välissä”, ”korkeampi” ja ”matalampi” (ääni) saattavat olla lapselle vaikeita ymmärtää.

Nuotinlukumateriaalia pienille viulisteille on kyllä tarjolla erilaisissa soitonoppaissa, mutta varsinaista erillistä pienten lasten nuottipuuhakirjaa ei ole saatavilla. Tämän opinnäytteen on tarkoitus korjata tämä puute. Olen ottanut materiaalin laadinnan lähtökohdaksi konstruktivistisen oppimiskäsityksen, johon osittain myös Suzuki-metodi pohjautuu. Yksilön oma aktiivinen rooli, Suzuki-kappaleiden opetukselliset kohdat, sekä lapsenomaisen lähestymistapa ovat nuotinlukuopetusmateriaalin perustana.

Opinnäytteen lähtökohtana on valmistaa nuotinlukumateriaalia Suzuki-metodilla soittaville viulisteille. En kuitenkaan esittelen menetelmää sen yleispiirteitä syvällisemmin, joten opinnäytteeni soveltuu myös muilla menetelmillä opettaville opettajille ja heidän oppilailleen. Opinnäytetyöni alkupuolella esittelen käytetyimpiä nuotinlukumateriaaleja sekä valotan konstruktivistisen oppimiskäsityksen pääpiirteitä.

Opinnäytteen loppupuolella esittelen suunnittelemani ja luonnostelemani nuotinlukumateriaalia, joka pohjautuu työn alussa olevaan teoreettiseen tarkasteluun. Näiden luonnosten pohjalta on tarkoitus toteuttaa kirja, joka tulee olemaan oma erillinen projektinsa. Henkilökohtaisena tavoitteenani on tämän opinnäytetyöprosessin kautta oppia laatimaan lasta innostavaa, hauskaa ja motivoivaa nuotti- ja teoriamateriaalia. Toimin itse viulunsoiton ja musiikin perusteiden alkeiden opettajana Turun Suzukikoulussa.

Toivoakseni tuleva nuottipuuhakirja tulee minun lisäkseni palvelemaan myös toisia pienten lasten soiton opettajia omassa työssään.

2 Konstruktivistisen oppimiskäsityksen näkökulmia

2.1 Oppimisprosessin piirteitä

Nyky-psykologiassa ihmistä pidetään perusluonteeltaan aktiivisena, tavoitteisiin suuntautuvana, palautehakuksena sekä ulkomaailmaa ja omaa minää koskevaa tietoa etsivänä. Oppimista on monenlaista, mutta yhteistä kaikille oppimisen muodoille on, että ne kytkeytyvät ihmisen toimintaan, auttavat meitä orientoitumaan, sopeutumaan, ratkaisemaan ongelmia sekä vastaamaan haasteisiin. (Rauste- von Wright & von Wright. 1996, 19,20.)

Tarkoitus on, että oman opetusmateriaalini avulla oppilas opettelee samaa asiaa monin eri toiminnoin. Aluksi hän opettelee musiikin aakkosia korteilla mm. asettelemalla niitä itse viivastolle. Oman toimintansa kautta lapselle tulee ymmärrys siitä, mitä tarkoittavat käsitteet viivalla tai välissä, ja miten asteikko rakentuu. Tämän jälkeen samat asiat tehdään kynällä paperille. Lapsi opettelee tunnistamaan nuotit myös kuuloaistin avulla, hän kirjoittaa viivastolle aiemmin oppimiaan nuotteja opettajan soittamina melodiadiaktaatteina. Lopuksi lapsi saa itse soittaa sävelmät viululla, jolloin opitut asiat siirtyvät oman instrumentin kautta käytäntöön.

Opeteltaessa uutta asiaa, kaikki toiminnot vaativat yleensä aluksi tarkkaavaisuutta. Tällöin olo, työmuisti, saattaa tuntua ylikuormittuneelta. Vähä vähältä toiminnot ja niiden ajoitus kuitenkin automatisoituvat, eivätkä ne enää vaadi tietoista kontrollia. Tähän kaikki toistuva harjoittelu tähtää. Kaikella usein toistuvalla toiminnalla, myös ajattelun toistuvilla kuvioilla, on taipumus automatisoitua ajan myötä. (Rauste- von Wright & von Wright 1996, 29.)

Nuottimateriaalia suunniteltaessa on otettava huomioon, että asiat esitetään riittävän pieninä osina, seuraavan uuden asian on liityttävä aina kiinteästi edellä opittuun. Opettajan tulee huomioida, että oppilas on omaksunut opetellut asiat kunnolla, ennen kuin hän siirtyy seuraavaan uuteen asiaan. Toistuvalla kertaamisella oppilaan aiemmat taidot vahvistuvat ja hän kykenee omaksumaan helpommin uutta.

Oppimisprosessi on aina tilannesidonnainen. Oppiminen on sidoksissa siihen toimintaan, kontekstiin ja kulttuuriin, jossa tietoa käytetään. Kontekstista pitkälti riippuu, mikä hahmotetaan ongelmaksi tai tavoitteeksi, mikä keinoksi ja mikä hyväksyttäväksi ratkaisuksi. Ulkoisen asiayhteyden lisäksi merkitystä on sisäisellä asiayhteydellä, kuten esimerkiksi mielentilalla. Surullisina muistamme helposti sellaista, jonka olemme aiemmin kokeneet ollessamme surullisia. (Rauste- von Wright & von Wright 1996, 33.) Mielentilaa voi käyttää hyödyksi esimerkiksi duuria ja mollia opeteltaessa. Kuvituksessa voi tällöin olla esimerkiksi surullinen ja iloinen hahmo.

Muistaminen riippuu keskeisesti siitä, miten opittava aineisto organisoidaan oppimisvaiheessa. Kytkemällä opittava aines mahdollisimman rikkaaseen mielikuvien verkostoon sen muistaminen helpottuu, koska tämä verkosto tarjoaa tehokkaita palautusvihjeitä. (Rauste- von Wright & von Wright 1996, 115.)

Nuottikirjan kuvituksella on tärkeä rooli sekä informaation kannalta (esimerkiksi selventämässä sormien paikkoja viulun kaulalla) että mieleen painamisen apuvälineenä ja muistin virkistäjänä. Kuvituksen kanssa on kuitenkin oltava varovainen, jottei elävöittävä kuvitus vie liikaa huomiota pois opeteltavasta asiasta.

Tämän opinnäytetyön yhteydessä oleva kuvitus tulee olemaan esimerkinomaista ja informoivaa. Lopullisessa kirjassa kuvitus, etenkin piirroshahmot, saattavat muuttua hyvinkin paljon.

Oppimisella tarkoitetaan suhteellisen pysyvää kokemuksesta johtuvaa muuttumista. Käyttäytymisen muuttuminen voi kuitenkin perustua myös rakenteellisten ja toiminnallisten edellytysten muuttumisen, eli kypsymisen. Kypsyminen tapahtuu yksilön synnynnäisen ”ohjelmoinnin” kautta, ilman erityistä oppimista tai opettelua ns. ”normaalissa ympäristössä”. (Kuusinen 1997, 26.)

Kypsyminen ja oppiminen eivät ole toisistaan riippumattomia. Kypsymisen myötä yksilö altistuu tietynlaisille ympäristön vaikutuksille, jolloin yksilö saattaa osoittaa erityistä valmiutta oppia tiettyjä asioita. Yksilön kehitykseen voi siis kuulua ns. herkkyykskausia ja kriittisiä kausia. Herkkyykskausina oppiminen on helpompaa tiettyjen edellytysten vallitessa. Kriittisinä kausina kehitys saattaa sen sijaan tiettynä ajanjaksona jopa häiriintyä pysyvästi. (Kuusinen 1997, 27.)

Erityisesti varhaislapsuudessa monet taidot opitaan suhteellisen luontevasti tiettyssä iässä saavutetun kypsyyden, ja toisaalta aiemmin opittujen valmiuksien pohjalta.

Herkkyykskaudet ja varsinkaan mahdolliset kriittiset kaudet, eivät ole ajallisesti täsmällisesti rajattavissa, vaan ihmisellä on hämmästyttävä kyky muuttaa käyttäytymistään nimenomaan kokemusten perusteella eli oppimalla. (Kuusinen 1997, 27.)

Jotkin lapset esimerkiksi oppivat lukemaan jo ennen kouluikää, vaikka heitä ei kukaan opettaisikaan. Usein tällöin esikuvana toimii vanhempi sisar tai veli, jonka taito ymmärtää kirjoissa olevia koukeroita, herättää myös pienemmän kiinnostuksen tämän ”salakielen” opetteluun. Myös nuottien oppiminen saattaa joissakin tapauksissa olla kypsymisen tulosta. Suzuki-menetodissa on tavallista, että lapselle laitetaan jossakin vaiheessa nuotit eteen, vaikkei hän niistä alkuun mitään ymmärtäisikään. Tavoitteena on, että korvakuulosoiton ohella lapsi katselee nuotteja (ja mahdollisesti sorminumeroita) ja jossakin vaiheessa alkaa itse oivaltaa, miten äänten korkeudet tai sävelten kestot on merkitty symbolein nuottikuvaan.

2.2 Lapsen ajattelun ja oppimisen kehitysvaiheita

Ajattelu rakentuu operaatioista, eli mielessä suoritettavista toiminnoista. Ajatus perustuu aina yksilön kokemusmaailmaa koskevien asioiden sisäisiin, eli mielessä oleviin esityksiin, representaatioihin. Näiden sisäisten representaatioiden on tiettyyn asteeseen asti vastattava ulkoisen todellisuuden tapahtumia. (Kuusinen 1997, 106.)

Ensimmäisinä elinvuosina lapsen suhdetta maailmaan hallitsevat toiminnalliset representaatiot, joiden kautta maailma jäsentyy hänelle. Lapsi hallitsee maailmaa ikään kuin liikkuisi tai toimisi yhdessä sen kohteiden kanssa. (Kuusinen 1997, 106.) Vauva oppii esimerkiksi erottamaan vanhempiensa tai sisarustensa roolit elämässään. Musiikillisessa yhteydessä hän oppii mm. erottamaan laulun puheesta.

Seuraavassa kehityskaudessa hallitsevat kuvalliset representaatiot. Lapsi muodostaa tällöin mielessään kuvia kokemuksistaan ja tallentaa ne muistivarastoonsa. Näihin kuvallisiin representaatioihin alkaa kytkeytyä myös sanoja, jotka toimivat kohteiden ja toimintojen merkkeinä. Leikki-iässä lapsi jäsentää ja hallitsee todellisuutta paljolti kuvallisten representaatioiden kautta. Ennen kouluikää ja vielä sen alkuvaiheessa uuden tiedon omaksuminen edellyttää tietojen kytkemistä omakohtaisiin havaintoihin ja kokemuksiin asioista ja kohteista. Lapsen ajattelu on siis mielessä tapahtuvaa havaitsemista. (Kuusinen 1997, 106.)

Lapsi piirtää, laulaa, soittaa ja tanssii mielellään. Erilaisten symbolisten ilmaisujen kautta hän luo oman taiteellisen ilmaisun kielensä. Samalla lapsi hankkii myös muihin tiedonaloihinsa liittyviä symbolisia perustaitoja. Hän mm. alkaa ymmärtää, että maailmaa voi hahmottaa numeroiden avulla loogisesti. (Rouhe 2005, 44.) Viimeistään esikouluiässä lapsi alkaa kiinnostua kirjaimista ja numeroista. Hänelle tulee käsitys siitä, miten kirjaimista tulee sanoja ja sanoista lauseita. Tämän ikäinen alkaa myös oivaltaa, että musiikissa on oma vastaavanlainen kirjoitustapansa.

Esikouluiän loppuvaiheessa ja alakouluiässä kieli tulee yhä enemmän mukaan mielikuviin ja niiden käsittelyyn. Kielen avulla on mahdollista ilmaista sellaistaakin, josta ei voi muodostaa konkreettisia mielikuvia. Nyt ajattelu saattaa etäännyä havainnollisuudesta ja perustua symbolisiin representaatioihin. Tämä kyky mahdollistaa omista kokemuksista riippumattomassa muodossa olevan, yhteisön yleisen tietovaraston omaksumisen. Tämä on välttämätön taito esimerkiksi yleiskäsitteiden ja suhdekäsitteiden merkityksen ymmärtämisessä ja omaksumisessa. Ajattelusta on nyt ikään kuin tullut mielessä tapahtuvaa puhetta symbolien käsittelyn avulla. (Kuusinen 1997, 106.)

Mitä taitavammaksi lapsi tulee symbolien käytössä, sitä helpommin avautuu lapsen kirjallinen, kuvallinen ja äänellinen maailma. Lapsi alkaa oivaltaa, että laskutoimituksissa käytettävät numerot, saduissa olevat kirjaimet ja laulukirjassa olevat nuotit ovat perussymboleja, joita käytetään jonkin idean ilmaisemiseksi. Lapsi oivaltaa myös, että jotkin asiat saattavat olla niin monimutkaisia, että niihin tarvitaan useampia symbolisia ilmaisutapoja. Jo oppimiensa tapojen lisäksi lapsi saattaa alkaa keksiä myös itse uusia symbolisia ilmaisukeinoja, kuten keksiä oman salakirjoituksen, joilla voi ilmaista ajatuksiaan ja tunteitaan muille. (Rouhe 2005, 47.)

Lapsen ajattelutapa muuttuu noin 11-12 vuoden iässä, jolloin lapsi alkaa kyetä noudattamaan ajattelussaan logiikan perussääntöjä ja tekemään päätelmiä riippumatta kohteiden konkreettisesta läsnäolosta. Vasta nyt abstraktit, todellisuuden kanssa ristiriidassa olevat ja oletuksiin perustuvat päätelmät alkavat tulla mahdollisiksi. Tässä vaiheessa nuori pystyy myös tietoisesti arvioimaan omien päättelyketjujensa sitovuutta. (Kuusinen 1997, 108.) Erilaisten symbolien käyttö tosin alkaa jo aiemmin ja noin esikouluiässä lapsen kiinnostus kirjaimia ja numeroita kohtaan kasvaa. Tällöin myös nuottien opetteluun aloittaminen tulee ajankohtaiseksi.

2.3 Skeema

Parin ensimmäisen elinvuotensa aikana lapsen ajattelu on luonteeltaan sensomotorista. Vastasyntynyt reagoi ulkoisiin ja sisäisiin ärsykkeisiin kerta kerralta erikseen. Vuorovaikutus ympäristön kanssa määräytyy hänen fyysisen toimintansa ja havaintojensa kanssa. Vähitellen vuorovaikutuksessa alkaa muodostua jäsenyneitä ja järjestyneitä skeemoja. (Kuusinen 1997, 107.)

Muodostamiensa skeemojen avulla lapsi sopeutuu ympäristönsä vaatimuksiin. Uusi tieto sulautuu aiempiin ja muuttaa samalla aiempia skeemarakenteita. Näin lapselle vähitellen muodostuu käsitys esinemaailman pysyvyydestä silloinkin, kun kohteet eivät ole havaittavissa. Lapsi saa myös kokemuksia ympäristöön vaikuttamisen keinojen ja tavoitteiden välisistä suhteista. Näiden kokemusten kautta hän alkaa muodostaa käsityksiä tapahtumien kulusta, ajasta ja tilasta. Noin toisen elinvuotensa loppupuolella lapsi pystyy ennakoimaan monenlaisia toistuvia tapahtumia ja tilanteita sekä selviytymään niistä muodostamiensa skeemojen pohjalta. (Kuusinen 1997, 107.)

Noin kahdesta seitsemään ikäisten lasten ajattelulle ovat luonteenomaisia todellisuutta koskevien havaintojen varaan rakentuvat skeemat. Vaikka lapsi jo kykenee monenlaisiin ajattelutoimintoihin, hän ei itse näytä olevan perillä omassa ajattelussaan noudattamistaan säännöistä. Lapsen ajattelua luonnehtii egosentrisyys, sitoutuminen omaan näkökulmaan. Lapsen on mahdotonta ymmärtää, että tilanne saattaa näyttää toisen ihmisen näkökulmasta erilaiselta. Vasta kouluiän alussa lapsi alkaa hallita monia loogisia operaatioita, esimerkiksi sarjoittamista silloin, kun ajattelun kohteet ovat konkreettisesti esillä. Lapsi alkaa myös ymmärtää erilaisten ajattelutoimintojen käänteisyyden, esimerkiksi lisääminen ja vähentäminen. Olennaista kuitenkin on, ettei lapsi pysty ajattelussaan täysin irrottautumaan läsnä olevasta tilanteesta. (Kuusinen 1997, 108.)

On mielenkiintoista, miten useimmissa musiikkioppilaitoksissa nuotteja yritetään opettaa jo reilusti alle kouluikäisille lapsille, vaikka lasten looginen ja symbolinen ajattelukyky eivät siihen olisi vielä valmiit. Oma oppimateriaalini on suunnattu noin esikouluikäisille lapsille, sillä sen ikäiset alkavat jo ymmärtää numero- ja kirjainsymboleja. Lasten iän huomioiden, pidän tärkeänä, että lapsi saa tässä kirjassa opetella nuotteja havainnoimalla ja tekemällä itse. Pyrin huomioimaan, että jo opittu aines sitoutuu kiinteästi jo edellä opittuun loogisena jatkumona. Tavoitteena on, että lapsi alkaa itse oivaltaa ja laajentaa käsitystään nuottisymboliikan perusrakenteista.

3 Konstruktivistinen lähestymistapa nuotinluvun opiskeluun

Kun luemme jotakin tekstiä, muodostamme siitä lukuprosessin myötä eräänlaista tiivistelmää: jotkin asiat jäävät mieleen, toiset unohtuvat saman tien; jokin saattaa herättää ajatuksia, tunteita, mielikuvia, toiset rekisteröidään ohimennen. Tekstiä tulkitsemme ennakkotietojemme ja -odotustemme pohjalta. Lukiessa mieleen saattavat tekstin lisäksi jäädä tekstin meissä herättämät assosiaatiot. Tärkeää on lukutavoittemme, se mitä haemme tekstistä. (Rauste- von Wright & von Wright 1996, 20.)

Lukutottumuksista riippuu, minkälainen yleiskuva, skeema, kyseisen tekstityypin rakenteesta ja sisällöstä lukijalle hahmottuu. Mitä jäsentyneempi skeema on, sitä helpompi lukijan on sen pohjalta erottaa olennaiset asiat epäolennaisista. (Rauste- von Wright & von Wright 1996, 21.)

Uuden oppiminen ei ala koskaan ”alusta”, vaan uudet tiedot myötäohjaavat aikaisempia tietoja. Esimerkiksi lukemisen alkeiden oppiminen ei suju vain kirjaimia ulkoa opettelemalla ja toisiinsa liittämällä. Sen sijaan lukeminen edellyttää lapselta jo yleiskäsitystä puhutun ja kirjoitetun kielen vastaavuudesta ja kielen rakenteesta; tarvitaan lukemisen ”idean” ymmärtämistä (esimerkiksi miten kieli pätkittyy sanoiksi ja lauseiksi jne.). Ymmärtääkseen lukemaansa, lapsen täytyy myös tehdä päätelmiä ja käyttää hyväkseen monenlaista informaatiota, joka ei suoranaisesti liity tekstiin. Tekstin kuvaamaa maailmaa koskeva ennakkotieto säätelee lapsen tekstin tulkintaa. (Rauste- von Wright & von Wright 1996, 21.)

Tehokas opetus edellyttää, että aineisto esitetään tavalla, joka vastaa oppijan omaa tapaa tarkastella todellisuutta. Opettajan tulisi ottaa huomioon, millaisen tiedon pohjalta sekä millaisin odotuksin ja ennakko-oletuksin oppija ryhtyy tehtävään. Miten hän hahmottaa tehtävän ja millaisin keinoin tai strategioin oppilas pyrkii sitä spontaanisti opettelemaan. Voidakseen ymmärtää, mitä tietoja tai taitoja oppija kulloinkin käyttää hyväkseen uutta oppiessaan, opettajan tulisi ymmärtää oppijan tapaa tarkastella todellisuutta – minkä tiedon rekonstruktioita uuden oppiminen kulloinkin on. (Rauste- von Wright & von Wright 1996, 121-123.)

Leikki-ikäisen lapsen ajattelu liittyy kiinteästi havaintoihin ja tämän varassa hän myös leikkii ja toimii. Havainnot yhdessä toiminnan kanssa rakentavat lapsen tietoa. Lapsi ei kykene ottamaan vastaan pelkästään kuulon varaista, sanallista tietoa. Hän ei myöskään

vielä kykene suorittamaan esim. luokitteluja mielessään. Musiikin abstraktit käsitteet ovat niin ikään lapsen ajatusmaailmalle vieraita. (Ahonen, Rouhe 2008, 74.)

Taitava pienen lapsen opettaja osaa sovittaa tiedon lapsen ymmärryksen tasolle. Hänen on oltava joustava ja muuntautumiskykyinen, ja osattava ilmaista asiat havainnollisesti siten, että lapsi kykenee ne vaivatta ymmärtämään sekä toimimaan saamansa tiedon varassa. (Ahonen, Rouhe 2008, 75.)

Oppiaines tulisi jakaa riittävän pieniin osiin, jotta lapsi voisi sen helposti omaksua. Asioissa tulisi niin ikään edetä niin hitaasti, että omaksuminen on varmaa. Uusi asia tulee aina liittää jo opittuun, jolloin asioiden yhteys säilyy. Tuloksekas opetus on systemaattista ja johdonmukaista. Opetusmetodin tulisi olla yksilöllisesti niin väljä, että se huomioi lapsen yksilönä ja ennen kaikkea palvelisi lapsen oppimiskykyisyyttä. (Ahonen, Rouhe 2008, 75.)

Taidoksi tieto kypsyy säännöllisen harjaannuttamisen avulla. Jotta harjaannuttaminen johtaisi tulokseen, on lapsen motivaation oltava riittävä. Ratkaisevana tekijänä tässä on opettaja-oppilas suhde. Opettajan on oltava persoonaltaan innostava, jolloin into ja kiinnostus siirtyy helposti myös lapseen. Säännöllinen tiedon harjaannuttaminen ja toisto pitävät yllä saavutettuja tietoja ja taitoja ja kehittävät niitä edelleen. (Ahonen, Rouhe 2008, 75.)

Vaikka oma oppikirjani tulee olemaan noin esikouluikäisille, jokaisen opettajan tulisi arvioida oppilaansa vastaanottokyky yksilöllisesti. Joku saattaa olla valmis nuottien opetteluun jo neljävuotiaana, toinen lähempänä kymmenen vuoden ikää. Myös soittotaito ratkaisee nuottien opetteluun aloitustien. Jos lapsi joutuu keskittymään täydellisesti soittimensa käsittelyyn, hänen huomiokykynsä ei riitä samanaikaiseen nuottien seuraamiseen ja omaksumiseen. Tällöin lapsi voi turhautua ja pahimmassa tapauksessa hänen kiinnostuksensa musiikkia kohtaan saattaa sammua kokonaan.

Omat lapseni siirtyivät suzukiopetuksesta perinteiseen opisto-opetukseen kahden vuoden viulunsoiton jälkeen 5- ja 6-vuotiana. Lapset soittivat useampia suzukikappaleita ulkoa, mutta nuotteja he eivät olleet opetelleet vielä ollenkaan. Opistossa nuottien osaaminen on viulunsoiton opiskelun edellytys. Varsinkin vilkkaalle, aiemmin kappaleita soittaneelle 5-vuotiaalle pojalle, vapaiden kielten hidas soittaminen nuoteista on osoittautunut ylitsepääsemättömän puuduttavaksi toiminnaksi. On vaikeaa hallita samanaikaisesti viulu- ja jousikäden asentoja, soittaa kauniilla ja puhtaalla äänellä, kuljettaa jousta suoraan, hallita jousen jako ja lukea nuotteja, kun ei kunnolla vielä osaa kirjaimiakaan.

4 Suzuki-metodin pedagogisista näkökohdista ja

nuotinluvusta

4.1 Nuotinluvun opiskelusta Suzuki-metodissa

Japanilainen Shinichi Suzuki kehitti soitonopetusmenetelmän, joka perustuu äidinkielen opetustapaan. Pääpiirteittäin menetelmä eroaa ns. traditionaalisesta soitonopetuksesta lähinnä siten, että oppimisen perustana on runsas musiikin kuuntelu. Suzuki-metodissa lapsi aloittaa soitonopiskelunsa jo noin 3-vuotiaana. Soittotaidon hän oppii matkimalla, toistamalla ja kertaamalla ilman nuotteja. (Winberg 1980, 11.) Lasten vanhemmat osallistuvat aktiivisesti soittotunneille sekä seuraamalla lapsensa tuntia että opettelemalla itse soittamaan. Kotona vanhemmat valvovat lastensa harjoittelua opettajan ohjeiden mukaan ja luovat lapselle musiikillisen ympäristön jokapäiväisen musiikin kuuntelemisen kautta.

Nuotinluku opetetaan Suzuki-metodissa lapsen iän ja musiikillisen kehityksen mukaan. Alkuvaiheessa soittimen opettelu vaatii lapselta paljon keskittymistä: hänen tulee saada sormensa toimimaan itsenäisesti, oppia rentouttamaan tietyt osat kehostaan ja samalla aktiivisesti käyttämään tarvitsemiaan lihasryhmiä. Korvansa ja muistinsa avulla lapsi oppii hahmottamaan erilaisia rytmisiä ja melodisia kokonaisuuksia. (Winberg 1980, 39.)

Amerikkalainen Suzuki-opettaja E. Mills on listannut muutamia edellytyksiä, jotka tulee saavuttaa ennen nuottien opiskelua. Ensinnäkin lapsen soittoasennon tulee olla niin hyvä, ettei hänen tarvitse enää keskittyä siihen. Lapsen on oltava hermostollisesti kypsä nuottien opetteluun, musiikillisen muistin tulee olla niin hyvin kehittynyt, että fraasien matkiminen onnistuu, hänellä ei saa olla minkäänlaisia oppimisvaikeuksia muissa asioissa ja hänen tulee itse olla kiinnostunut nuottien lukemisesta ja niiden merkitysten ymmärtämisestä. (Winberg 1980, 40.)

Mills myös jakaa nuotinluvun opetuksen kolmeen vaiheeseen. Ensin lapsi "lukee" nuotteja ulkoasoiton ohessa. Opettaja käyttää sitä sanastoa ja nimeää ne symbolit, jotka myöhemmin opetellaan painetuilta sivuilta. Seuraavassa vaiheessa opettaja esittelee notaation ja musiikin merkkijärjestelmän lapsen aiemmin saatujen kokemusten perusteella. Kolmannessa vaiheessa alkaa varsinainen lukemisen taidon säännöllinen harjoittelu, jotta saavutetaan varma, täsmällinen ja nopea nuotinlukutaito. (Winberg 1980, 41.)

Perinteisessä opetuksessa nuottien opettelu otetaan yleensä mukaan heti alussa. Lapsi ei kuitenkaan vielä kykene keskittymään kaikkiin opeteltaviin asioihin samanaikaisesti. Pieni lapsi ei myöskään kykene vielä yleis- ja suhdekäsitteiden merkitysten omaksumiseen ja ymmärtämiseen. Näin ollen hän ei kykene myöskään ymmärtämään musiikin abstrakteja käsitteitä.

Suurin osa Suzukimetodilla opiskelevista lapsista soittaa koko ensimmäisen kirjan läpi ilman käsitystä nuoteista. Yksi syy tähän on, että lapset ovat alkaneet soittoharrastuksensa jo noin 3-vuotiaana ja ehtineet soittaa kirjan läpi ennen kuin perinteisessä opetuksessa, noin 7-vuotiaana soittotuntinsa alkaneet lapset, ovat ehtineet alkua pidemmälle. Itse uskon lasten nuottien opettelun herkkyyksikauden ajoittuvan noin 6-7-vuotiaisiin lapsiin. Tämän ikäiset opettelevat kirjaimia ja numeroita esikoulussa ja koulussa. Kun näiden symbolien käsittely on muutenkin ajankohtaista, nuottien opettelu on mielestäni melko luonnollista aloittaa tässä vaiheessa.

4.2 Suzukimetodissa käytettyä nuotinlukumateriaalia

Suzukin itse laatima teoriavihko "Note reading for violin" ei ole kovinkaan yleisesti käytetty edes suzukiopettajien keskuudessa, ainakaan Suomessa. Vihon alussa opetetaan vapaiden kielten nimet piirroskuvan avulla. Muille nuoteille ei anneta nimiä, vaan ainoastaan sorminumerot, esimerkiksi kaksiviivaiset cis ja c ovat molemmat merkinnältään A2.

Suzuki on käyttänyt materiaalina hyvin paljon suzukiohjelmiston melodioita. Koska lapsi tuntee melodiat, hän esimerkiksi tietää pelkän merkinnän A2 avulla käyttää joko korkeaa tai matalaa kakkossormea. Alussa nuottien päällä on sorminumerot ja myöhemmin ne on jätetty pois. Vihossa on myös tehtäviä, joissa pitää numeroiden mukaan osata laittaa nuotti oikeaan paikkaan.

Edellä mainittujen tehtävien jälkeen tulee ensimmäinen teoriaosuus. Tällöin vihossa käsitellään puoli-, neljäsosa- ja kahdeksasosanuotit sekä tahtilajit 2/4, 2/2 ja 4/4.

C-duuriasteikon nuottien nimet C D E F G A B (H) käsitellään aivan vihon lopussa. Korotettuihin ja alennettuihin säveliin Suzuki on liittänyt sanan high tai low.

4.3 Suzukivihkon nro 1 sisältämiä opetuskohtia

Seuraavassa on esitelty ainoastaan nuottien lukemiseen vaikuttavat opetuskohdat. Muut musiikilliset ja tekniset opetuskohdat, kuten jousen mitta jne., on jätetty tässä esittelemättä.

Suzukivihko 1 alkaa Tuiki tuiki tähtösen viidellä variaatiolla:

Pikkupupu loikki

Tiku ja Taku

Porkkana

Peruna

Pikajuna

Vasta näiden jälkeen tulee varsinainen *Teema = Tuiki tuiki tähtönen*. Nuottiarvoina suzukilapsi soittaa siis ensimmäisenä kahdeksasosa- ja kuudestoistaosanuotteja ja vasta Teemassa tulee ensimmäisen kerran mukaan neljäsosa- ja puolinuotit. Kaikki vihon alkupuolen kappaleet ovat A-duurissa, eli käytössä on ns. korkea kakkossormi (A-kielellä cis, E-kielellä gis ja D-kielellä fis). Kun edellä esitetyt variaatiot on opittu, edetään kappaleissa alla olevassa järjestyksessä.

Soutelulaulu

- uusi asia: kaksi sormea (3 ja 2) samanaikaisesti pois kieleltä sekä A-duurin kolmisointu

Sataa sataa ropiseepi

- uusi asia: kaksi vetojousta peräkkäin ja ns. ensimmäinen kaksoisääni fis ja d (1. sormi jää E-kielelle, kun samalla soitetaan A:lla 3.-sormella)

Täti Maija

- uusi asia: 1. ja 2. sormi (H ja Cis) samanaikaisesti pois kieleltä

Lapsoset

- uusi asia: lähtö työntöjousella = kohotahti

Lintuset

- uusi asia: pisteellinen rytmi ("naakka nauraa") ja 4. sormi ensimmäistä kertaa

Kauan sitten

- uusi asia: D-kieli ensimmäistä kertaa käytössä

Tikka

- uusi asia: E:llä 3.-sormelta vapaalle, fermaatti / hidastus

Perpetual Motion

- ei varsinaista uutta asiaa

Allegretto

- uusi asia: D-duuri, G-kieli ja tahtilaji alla breve.

Andantino

- ei varsinaista uutta. Kappale on D-duurissa

Etydi

- Uusi asia: G-duuri ja matala 2. sormi. Ensimmäistä kertaa kaikki kielet käytössä.

Menuetti 1

- uusi asia: staccato ja ns. "menuettijousi" = kaksi työntöjousta peräkkäin

Menuetti 2

- uusi asia: iso hyppy kielen yli, trioli, dis-ääni (korkea 3. sormi) ja lagato vetojousella

Menuetti 3

- uusi asia: legato työnnöllä

Maamies

- ei varsinaista uutta asiaa

Gavotti

- uusi asia: hele = ensimmäinen trilliharjoitus sekä pizzicato kappaleen lopussa, nopeita juoksutuksia, joissa matalaa ja korkeaa 2. sormea.

5 Nuotinluvun opiskelumateriaalien tarkastelua

5.1 Iloinen viuluniekka 1 ja 2

Usman Iloinen Viuluniekka 1 sisältää puuhakirjamaisia tehtäviä jonkin verran. Vihon alussa mm. piirretään nuottiavaimia sekä oma viulu. Teoriaosuus alkaa nuottien aika-arvojen opettelulla (puoli- ja neljäsosanuotti) sen jälkeen esitellään veto- ja työntöjousi sekä kertausmerkki ja tahtilajit 2/4, 3/4 sekä 4/4. Sitten E, A, D ja G-kielet opetetaan kuvan kera konkretisoituna. Vapaiden kielten kappaleissa on käytetty puoli- ja neljäsosanuotteja. Osa näistä kappaleista on tarkoitus soittaa duettona opettajan kanssa. Vapaiden kielten kappaleita vihossa on melko paljon. Väliin on jätetty tyhjiä viivastoja myös omien kappaleiden kirjoittamiseen.

Puolivälissä vihkoa tutustutaan puoli-, neljäsosa- sekä kokotaukoon ja kokonuottiin. Yhdellä sivulla on kaksoisääniharjoituksia vapailla kielillä. Tässä vaiheessa opetetaan sorminumerot kuvan avulla. Jatkossa kappaleet etenevät järjestyksessä vuorotellen: D-, A-, G- ja E-kielillä siten, että kaikissa kappaleissa on korkea 2-sormi. Tämä on havainnollistettu kuvilla, jossa nuottiviivastolle on piirretty nuotit joko vierekkäin tai jättäen väliä edelliseen, aina riippuen onko kyseessä suuri tai pieni sävelaskel. Vihon lopussa esitellään vielä legato.

Viuluniekka 2:ssa tulee ensimmäistä kertaa matala 2-sormi. Tämä on havainnollistettu kuvalla ja harjoituksessa ”iloista ja surullista” soitetaan peräkkäin d-duuria ja -mollia. Myös palautusmerkki korotusmerkin ohella esitellään. Vasta tässä vihossa tulee ensimmäistä kertaa esille myös kahdeksasosanuotti. Nuottiarvot kokonuotista kahdeksasosaan on esitetty havainnollistavan ja iloisen piirroksen avulla.

Korkea 3-sormi tulee ensi kertaa esille puolessavälissä Viuluniekka 2:sta ja hieman myöhemmin esitellään matala 1-sormi (b-merkintä). Sormien paikat on havainnollistettu piirroksella (pallukoita viulun kielillä). Kappaleet etenevät järjestyksessä G-duuri, E-duuri, A-duuri, D-duuri ja C-duuri.

Loppupuolella vihkoa käsitellään vielä kaikki tauot kokotauosta kahdeksasosaan sekä kahdeksasosanuotti ja pisteellinen rytmi.

Kummassakin vihossa olevat nuotit ovat melko kookkaita, eli pienen lapsen on helpompi hahmottaa niitä, kuin tavallisen kokoista tekstuuria. Yksinkertaista ja iloista kuvitusta on jonkin verran joka sivulla. Mustavalkokuvitteiseen vihkoon piristystä tuovat kappaleiden punaisella, vihreällä ja sinisellä kirjoitetut nimet.

Iloinen Viuluniekka etenee loogisessa ja rauhallisessa tempossa. Isot nuotit ovat selkeitä lapselle, joka vasta opettelee uusia symboleja. Tarkoitus on käyttää omassa kirjassani myös normaalia suurempaa fonttikokoa; varsinkin tehtävissä, joissa saa itse piirtää nuotteja. Viuluniekassa olevat kappaleet sopivat sävellajeiltaan ja sormiryhmittelyiltään yhteen Suzukiohjelmiston kanssa. Ensimmäisen kerran matala kakkossormi tulee käyttöön Viuluniekka 2:ssa, Suzukiohjelmistossa vihon loppupuolella Etydissä.

Suzukiohjelmiston kappaleet ovat tempoiltaan nopeita ja alusta asti lapset soittavat 1/16-nuotteja. Nopeaa tempoa perustellaan pienten lasten luontaisella tarpeella liikkua ja toimia nopeasti. Ensimmäisessä Viuluniekassa käytössä on vain koko-, puoli- ja 1/4-nuotteja. Nuottisymbolien opettelu on lapselle uusi ja täydellistä tarkkaavaisuutta vaativaa työtä. Tästä syystä hitaat aika-arvot ovat perusteltuja; lapsi pystyy keskittymään samanaikaisesti nuottien liikkeisiin viivastolla sekä omaan soittoasentoonsa. Toisaalta liian hitaat tempot ja aika-arvot, kuten kokonuotit, saattavat olla vilkkaille lapsille liian hitaita.

5.2 Pelle Pelikaani etsii aarretta

Kirja alkaa näppäilykappaleilla, joita soitetaan vapailla kielillä. Esipuheessa tekijät kertovat kirjan olevan nimenomaan kokoelma uusia kappaleita. Kyseessä ei siis ole viulukoulu, eikä nuottiarvoja tai muuta teoriaa käydä läpi ollenkaan.

Pelle Pelikaanin kappaleet etenevät vaikeutuen vähitellen. Samalla tutustutaan yleisimpiin sormiryhmittelyihin. Alkupään kappaleissa on käytössä korkea kakkossormi, mutta hyvin pian sävellajit vaihtelevat satunnaisissa järjestyksissä ja mukaan tulee myös ns. matala kakkossormi. Nuottiarvot kappaleissa vaihtelevat niin ikään satunnaisesti.

Esipuheessa tekijät kertovat, että nuottimateriaalia voi käyttää esimerkiksi luomalla kappaleista oman musiikkisadun konserttiin. Kirjan lopussa on kappaleiden sanat. Puuhakirjamaisuutta vihkoon tuo se, että lasten on tarkoitus itse värittää sivuilla olevat kuvat.

Pelle Pelikaanin melodioista ainoastaan A-, D- ja E-duuri kappaleet olisivat sopivia Suzukiohjelmiston kanssa soitettaviksi. Kirjan lopussa olevat laulujen sanat sekä tekijöiden ehdotus oman tarinan keksimiseen voisivat sopia myös oman kirjani luonteeseen. Kirjassa ei ole värityskuvien lisäksi muuta puuhakirjamaisuutta. Värittäminen on lapsista hauskaa ja voisin käyttää ideaa omassa työssäni. Jokaisella sivulla tai kappaleen jälkeen voisi olla esimerkiksi värityskuva, jonka saa värittää, kun tehtävä tai kappale on soitettu tai ”suoritettu”.

Suzukiopetuksessa olevat lapset käyvät tunneilla tavallisesti pareittain. Soittoparin yksityistunnin aikana toinen pari saa puuhailla luokassa vapaasti hiljaa ja toista häiritsemättä. Värityskuvat nuottikirjassa voisivat olla näitä hetkiä varten.

5.3 Viuluni soi, viulukoulu 1

Kirjan alussa käydään valokuvien läpi oikeat soittoasennot. Heti tämän jälkeen käsitellään nuottiarvot puolinuotista kahdeksasosaan asti ja soitetaan neljäsosanuoteilla vapaat kielet. Nuottien nimiä kirjassa ei opeteta ollenkaan. Nuottiarvojen lisäksi opetetaan tauot ja joitakin nyanssimerkintöjä. Kaikissa kirjan soittokappaleissa on käytössä ns. korkea kakkossormi. Suurin osa lauluista on tuttuja lastenlauluja ja mukana on myös Suzukiohjelmiston kappaleita, kuten Tuiki tuiki tähtönen, Kevätsää (Soudetaan) ja Terve teille lintuset.

Ensimmäiset sävelmät ovat vapaiden kielten kappaleita, mutta hyvin nopeasti kaikki sormet otetaan käyttöön. Nuottiarvot opetetaan tavujen ja kuvien avulla. Esimerkiksi ”Tuutti” on pisteellinen neljäsosa ja kahdeksasosanuotti. Vieressä on jäätelötuutin kuva.

Kirjassa on iloinen ja värikäs kuvitus. Puuhatehtäviä ei ole, mutta erilaisia leikkejä on esitelty runsaasti. Lapset rakastavat leikkejä ja niiden avulla he myös oppivat. Koska Suzukiopetuksessa olevat lapset ovat hyvin pieniä, tunneilla leikitään paljon, sillä pienet lapset eivät jaksakaan keskittyä samaan asiaan. Lyhyt leikkituokio opetustilanteiden välissä saa lapsen mielenkiinnon säilymään ja auttaa häntä keskittymisessä.

Viuluni soi, viulukoulu 1:ssä koko kirjan ajan käytetään korkeaa kakkossormea ja materiaali on eniten Suzukiohjelmiston kaltaista. Mukana on myös monia Suzukiohjelmistossakin olevia kappaleita. Osa lauluista on tuttuja myös Suzukipiano- sekä Suzukikitara-ohjelmistoista. Myös rytmitehtävissä on käytetty suzukilapsille tuttuja sanoja sekä tavuja. Kansanlauluja voisin käyttää suoraan myös omassa työssäni, sillä niiden

tekijänoikeus on jo rauennut. Kuvitukseltaan ja väritykseltään tämä kirja on eniten oman piirustusjälkeni mukaista.

5.4 Viuluvelho - Viulunsoiton esikoulu

Viuluvelhossa on runoriimissä etenevä tarina, joka johdattaa aina uuteen asiaan tai kappaleeseen. Puuhakirjamaisia tehtäviä on näistä tarkastelun kohteena olevista materiaaleista eniten.

Viulun kielet opetetaan pianon koskettimiston avulla. Kuvassa vapaat kielet ”kiemurtelevat” oikeille sävelille pianon koskettimistolle. Samalla sivulla näytetään myös miltä ko. nuotit näyttävät nuottiviivastolla. Symbolit veto- ja työntöjousi sekä 1/4 ja 1/8 nuotit opetetaan heti seuraavalla sivulla. Vapaiden kielten kappaleiden jälkeen Viuluvelho etenee edellisistä vihoista poiketen lisäten ainoastaan yhden nuotin kerrallaan mukaan lauluihin. Tämä on pienen lapsen oppimisen kannalta selkeä tapa opettaa uusia nuottisymboleja.

Ensimmäisenä käydään kuvan avulla läpi A-kielen sävelet h ja cis. Samalla esitellään korotusmerkki ja harjoitellaan sen piirtämistä

Tässä välissä opetellaan soittamaan E-kielen ykkössormella fis. Ja tämän jälkeen tulee A:lla d.

Kun A-kieli on opeteltu, käydään läpi samoin D-kieli, ja tämän jälkeen E-kieli: yksi nuotti kerrallaan, kolmossormeen asti.

Tämän jälkeen palataan jälleen A-kielen säveliin ja opetellaan ensimmäisen kerran 4-sormen paikka. Samalla kerrotaan, että A-kielen 4-sormi on sama sävel kuin vapaa E-kieli.

Seuraavalla sivulla 4. sormi opetellaan D-kielillä ja kysytään, mistä muualta tämän sävelen voi löytää.

Lopuksi käydään läpi G-kieli neljänteen sormeen asti ja palataan vielä viimeisenä E-kielille, jossa opetellaan 4. sormi ja viimeinen sävel H.

Viuluvelhon soittokappaleiden välissä on erilaisia puuhatehtäviä, joissa pyydetään mm. täydentämään nuotteja sekä viulun kuva ”valmiiksi”, kuljetaan nuottisokkeloita ja etsitään kasvien nimiä rytmien avulla. Tämä on eniten puuhakirjamainen teos. Oma nuotinopiskelumateriaalini tulee sisältämään paljon erilaisia piirtämistehtäviä. Velho Viulunsoittajassa olevista tehtävistä ja tarinasta sain paljon uusia ideoita omaan

materiaaliini. Mahdollisesti käytän myös itse jonkinlaista tarinaa omassa kirjassani nivomaan tehtävät toisiinsa.

Tarkoitus on myös edetä nuotteja samassa järjestyksessä. Aluksi opetellaan A-kieli kolmanteen sormeen asti, sen jälkeen E- D- ja lopuksi G-kielet. Jossakin välissä opetellaan myös 4-sormi. Tässä järjestyksessä etenee myös suzuki-ohjelmisto.

5.5 Violin ABC

Kirjassa on kaikille kielille annettu värikoodit ja nimet. G-kieli on karhu ja väriltään vihreä, D-kieli punainen isä, A-kieli sininen äiti, E-kieli keltainen lintu. Kirjan alussa ”nuotit” ovat viivoja. Viivan pituus kertoo kuinka pitkä ääni soitetaan ja väri kertoo kielen. Myöhemmin viivaan lisätään alaviiva ikään kuin nuotin ”nupiksi”. Tämä on neljäsosanuotti ja nimetty TA-nuotiksi. Kun kaksi tällaista liittyy yhteen yläpalkilla, tulee TI-TI, kahdeksasosanuotti.

Kuvituksena kirjassa on erilaisia symboleja. Auto merkitsee neljäsosanuottia, juna kahdeksasosia, vene puolinuottia ja kynttilä taukoa. Lapset saavat piirtää symbolien mukaan ”nuottikuvia” niihin kohtiin kirjaa, joissa on kynän kuva.

Veto- ja työntöjousen symbolit on esitetty piirroksella, jossa poika työntää tai vetää jouta. Kirjassa on paljon huiluäänikappaleita. Lentävät linnut -symboli ohjeistaa etsimään huiluääntä hiukan ylempää otelautaa ja aurinkosymboli vieläkin korkeammalta. Sormien paikat opetetaan kuvan avulla. Viulun otelauta on kuvattu sivultapäin ja siihen on piirretty kielten värikoodein merkityt sormet ja niihin numerot. Jatkossa myös ”nuotit” on merkitty värien lisäksi sorminumeroin. Konkretiaa tuo lisäksi se, että nuotit ”pomppivat” ylös ja alas sen mukaan, millä korkeudella soitettava ääni on.

Itse koen tämän kaltaisen välivaiheen ja ylimääräisten symbolien käytön nuottien opettelussa tarpeettomaksi. Mielestäni lapsi, joka on kypsä seuraamaan nuottikuvaa Colour strings symboleista, kykenee seuraamaan jo perinteistä nuottikuvaa, jos nuotit esitetään riittävän selkeästi.

Omassa työssäni haluan välttää turhien ja ylimääräisten symbolien käyttöä. Silti esimerkiksi jakkaran kuva korotetun sävelen alla tai vaikka värien käyttö kieliä erottamaan saattavat olla lapselle selkeyttäviä apusymboleja uuden asian esittelyn alkuvaiheessa.

Violin ABC:n colour strings kirjassa käytössä olevat, vapaiden kielten nimet, ovat tuttuja monille pienille viulisteille – myös suzukilapsille. Tarkoitukseni on omassa kirjassani käyttää näitä samoja hahmoja, karhua, isää, äitiä ja lintua ohjeistamaan tehtävissä.

Olin ajatellut käyttää omassa nuottimateriaalissani myös jonkinlaisia värisymboleja eri kielille. Violin ABC:n värikoodit ovat mielestäni harhaanjohtavia. Suurin osa lapsista mieltäisi äidin punaiseksi ja isän siniseksi. Tässä kirjassa värit kuitenkin ovat toisinpäin. Pelkään, että vaihtamalla ”äidin” ja ”isän” väritystä toisinpäin, saattaisin sekoittaa niitä lapsia, jotka ovat opiskelleet aiemmin colour strings-menetelmällä. Oman kirjanihan on tarkoitus palvella kaikkia viulua soittavia ja nuotteja opettelevia lapsia. Mahdollista olisi myös antaa kielille ihan omat värit, mutta todennäköisesti jätän koko värikoodin pois.

5.6 Lukutunti pienelle pianistille

Kirja rakentuu kahdesta osasta. Alkupuolella kehitetään nuotinluvun valmiuksia ja loppupuolella harjaannutetaan nuotintaitoa. Kirjan alkuosa esittelee peruskäsitteet, kuten

- käsitteet oikea ja vasen, jotka opetellaan värittämällä kuvissa olevat kädet annetun värisiksi
- Sorminumerot 1-5, jotka opetellaan etsimällä ja värittämällä tehtävässä annettuja numeroita sekä piirretään mallin mukaan
- kirjaimet (C-duuriasteikko)
- ääneen liittyvät käsitteet (korkea – matala, ylös- ja alaspäin jne.)
- pianon koskettimiston ja sen ryhmittelyn tuntemus (mustat kakkoset ja -kolmoset).
- nuottisymboliikkaan liittyvät käsitteet (nuotit ja niiden aika-arvot sekä viivaston rakenne)

Lukutunti pienelle pianistille - kirjaan liittyy kiinteästi aakkoskortit C D E F G A H, sekä rytmikortit 2-,3- ja 4-jakoisista iskualoista, jotka opettaja tekee ja joiden avulla hän opettaa käsitteitä viivastolla. Ideana on, että lapsi oppii ensin kuulemaan ja tunnistamaan opettajan soittama sävelkulku (esim C – D). Vastaavat sävelet lapsi etsii viivastolta. Viivastolle muodostunutta sävelkulkua harjoitellaan ensin laulaen sitä ylös- ja alaspäin. Tämän jälkeen kuunnellaan opettajan soittamat sävelasket ja nimetään ne. Nimetyt sävelet piirretään kirjan tyhjille nuottiviivastoille. Lopuksi kirjoitetut nuotit siirretään pianon koskettimille soittamalla.

Nuotit opetellaan yksi kerrallaan keski C:stä alkaen, kummallakin avaimella vuorotellen. Soittokappaleiden välissä on täydennystehtäviä lapsille. Mm harjoitellaan piirtämään

nuotteja viivalle ja viivojen väliin, täydennetään puuttuvia kirjaimia C-duuriasteikosta, värittämään annettuja koskettimia kuvasta, piirretään askelia ja hyppyjä (nuotteja) ylös ja alaspäin viivastolla sekä merkitään tahtilajeja ja piirretään nuotteja.

Lukutunti pienelle pianistille on toiminut koko tämän työni innoittajana. Omassa kirjassani tulen käyttämään samankaltaisia tehtäviä sekä samanlaisia isoja nuottikuvia. Pianisteille tarkoitetut harjoitelmat ja tehtävät siirrän viulisteille. Esimerkiksi F-avainta omassa kirjassani en käsittele ollenkaan. Mutta pianon koskettimisto on mielestäni varteenotettava vaihtoehto konkretisoijana, kun esitellään nuottien nimiä.

6 Käytettävät työvälineet ja opetusmateriaalin rajaus

Käytän kirjan tekemisessä yritykseni omistamia Adobe piirustus, kuvankäsittely- ja taitto-ohjelmia sekä ilmaisia tekstinkäsittely- ja sävellysohjelmia. Ajatukseni alusta asti on ollut, että voisin kustantaa valmiin puuhakirjan itse oman yritykseni kautta. Tämä opinnäytetyö on taustatutkimusta ja luonnostelua lopulliselle puuhakirjalle.

Puuhakirjassa tarkoitus on edetä ensimmäisen Suzukivihon mukaisessa sormitus- ja sävellajijärjestyksessä. Kappaleissa on otettava huomioon tekijänoikeudelliset seikat. Käytän tästä syystä pääsääntöisesti kansanlauluja ja teen myös omia pieniä sävellyksiä.

Koska moni lapsi on oppinut kielet nimillä äiti, isä, lintu ja karhu, käytän työssäni näitä hahmoja. Oppimisen kannalta kuvasymbolit kirjan alussa voivat helpottaa joitakin lapsia tunnistamaan kielet toisistaan. Suzukiohjelmiston ensimmäinen kappale on ”Pikkupupu loikki”. Tästä syystä kirjan päähenkilö on pupu. Pupulla on äiti (A-kieli), isä (D-kieli), naapurin karhu-setä (G-kieli) ja lintuystävä (E-kieli). Vaikka pelkoni onkin, että värikoodit sotkevat Colour strings-menetelmällä soittaneita lapsia, olin ajatellut kaikesta huolimatta antaa kielille värit, jotta kielet voidaan havainnollisesti erottaa toisistaan. E-kieli on keltainen, A punainen, D sininen ja G vihreä. Koodien on tarkoitus esiintyä kuitenkin vain alkuosassa kirjaa, jossa käsitellään vapaita kieliä.

Kuvat piirrän tussilla ja maalaan vesiväreillä itse. Ajatus ulkopuolisesta kuvittajasta kävi myös mielessäni, mutta aikataulu ei anna yhteistyölle myöden. Tarkoitukseni oli alun alkaen tehdä myös jonkinlainen etenevä kertomus tai satu, mutta luovuin ajatuksesta, jottei kirjasta tule liian pitkä. En myöskään halunnut, että tarina vie keskittymistä pois olennaisesta, eli nuottien opiskelusta. Kirjassa tulee kuitenkin olemaan kertojapupu, joka johdattelee uuteen opeteltavaan asiaan. Kuvitusta pyrin käyttämään siten, että se tukee

opeteltavaa asiaa. Kuvitus saattaa myös auttaa lasta asioiden mieleen painamisessa ja muistamisessa.

Aloitan kirjan alkusanoilla, joissa lyhyesti esittelen lapselle kirjan päähenkilön sekä nuottien käyttötarkoitusta. Koska lapsen saattaa olla vaikeaa tunnistaa aluksi käsitteitä kuten oikea ja vasen, ylös ja alaspäin (otelautaa), korkea ja matala ääni, kirjan alussa keskitytään näiden perusasioiden opetteluun. Olen havainnut opetustyössäni, että monelle lapselle saattaa olla vaikeaa hahmottaa kumpaan suuntaan sormeita pitäisi otelaudalla liikuttaa, jos opettaja esimerkiksi sanoo, että ”siirrä sormeita korkeammalle”. Tätä asiaa kirjassa opetellaan kuuntelu- ja väritystehtävien avulla. Opettaja soittaa kaksi tai kolme peräkkäistä säveltä ja sen jälkeen valitsee niistä yhden. Lapsi saa värittää valitun sävelen kirjassa olevaan viulun kuvaan.

Musiikin aakkoset opetellaan pianon valkoisten koskettimien avulla, sillä viulussa käyttöön tulee heti alusta alkaen korotusmerkkejä. Tarkoitus on, että kirjan loppuun voisi tulla paksummalle paperille aakkoskortit, jotka opettaja tai oppilas voi itse leikata irti. Kun aakkoset on opeteltu erilaisten tehtävien avulla, käsitteet siirretään yksi sävel kerrallaan viulun otelaudalle ja nuottiviivastolle. Nuotit esitän sekä viivastolle, pianon koskettimistolle että viulun kaulalle piirrettynä.

Lapsen on monesti vaikeaa alussa hahmottaa viivastolla olevia ”hyppyjä” ja ”askeleita”. Hän ei välttämättä oivalla, että ”seuraava askel” viivalla olevasta nuotista on viivojen välissä. Siksi kirjan alkuun tulee tehtäviä, joissa lapsi saa pirtää nuotteja viivalle ja viivojen väliin. Tämän jälkeen sama tehdään viivastolle, ja myöhemmin piirretään ”hyppyjä”, joissa väliin jätetään yksi nuotti.

Näiden ”lämmittelytehtävien” jälkeen opetellaan ensin suzuki-ohjelmiston mukaisesti A-kieli kolmanteen sormeen asti. Tästä edetään E-kielille. Nyt osataan tunnistaa sekä soittaa A-duuriasteikko ja jokin A-duurissa oleva suzuki-ohjelmiston kappale.

Kielet käsitellään järjestyksessä A, E, D ja G, koko kirjan ajan pystään 1. asemassa. Sävellajit etenevät A-duurista D-duuriin ja viimeisenä tulee G-duuri. Jotta kirjasta ei tule liian laajaa, rajasin sormijärjestyksen sellaiseksi, että käytössä on läpi kirjan korkea kakkossormi. Tarkoitus on jossakin vaiheessa tehdä kirjalle jatkoa, jolloin muutkin sormijärjestykset tulevat tutuiksi.

Etumerkinnot kirjoitan ensin nuottien eteen, myöhemmin ne tulevat kappaleen alkuun. Tekstissä lapselle selitetään, että yleensä korotusmerkit laitetaan alkuun ja ne ovat voimassa koko kappaleen ajan, ellei toisin ohjeisteta.

Vaikka suzukimetodilla soittavat lapset ovat soittaneet korvakuulolta alusta asti nopeita 1/8- ja 1/16- nuotteja, nuottien lukeminen ja opettelu on nopeassa tempossa vaikeaa. Tästä syystä päätin rajata kirjan käsittelemään nuottiarvoja kokonuuottista ja -tauosta kahdeksasosaan asti. Tahtilajeina kirjassa on käytössä 2/4, 4/4 ja 3/4.

Koska kirja koostuu kynätehtävistä, ohjeista / teoriaosuudesta sekä soitto-, laulu- ja tapailutehtävistä, päätin antaa myös sivuille omat värikoodinsa, jotka toivottavasti helpottavat kirjan käyttöä. Ohjesivujen marginaalit ovat punaiset, kynätehtävien vihreät ja soitto- sekä tapailusivujen marginaalit siniset. Kirjan loppuun tulee erillinen ohjesivu opettajaa varten.

Materiaalin toimivuutta käytännössä voin kokeilla omilla oppilaillani sekä viulutunneilla että teorialunneilla. Näistä kokemuksista kerron opinnäytteen viimeisessä luvussa.

7 Pikkuviulistin puuhakirjan luonnos

Puuhakirja alkaa alkusanoilla, jossa kirjan päähenkilöpupu esittelee itsensä ja viulistin käyttämän nuottiavaimen. Lapsi saa myös itse piirtää avaimia. (LIITE 1) Sen jälkeen kerrotaan, että soittaessa tarvitsemme silmiä, korvia ja käsiä, kaikkia yhdessä. Lapsi saa myös opetella käsitteet viulu- ja jousikäsi. Tämän hän tekee piirtämällä viulun ja jousen kuvat hahmojen oikeisiin käsiin. (LIITE 2)

Lapsen saattaa olla hankalaa hahmottaa numerosymboleja. Lapsi harjoittelee numeroiden 1-4 tunnistamista värystehtävän avulla. Opeteltavat numerot ovat samalla sorminumeroita. Todennäköisesti varsinaiseen kirjaan kuva viulukädestä sorminumeroineen tulee eri sivulle, jolloin asiayhteys lukujen opettelun ja sorminumeroiden opettelun kanssa ei mene sekaisin. (LIITE 3)

Erityisen hankalaa monelle lapselle on hahmottaa käsitteet ylös ja alas (korkeampi ja matalampi ääni); erityisesti viulun kaulalla. Avuksi tähän kirjassa on kuva kallellaan olevasta viulusta. Kiipeilevä pupu myös auttaa ymmärtämään mihin suuntaan äänet nousevat. (LIITE 4)

Avuksi äänten tunnistamiselle on tehtävä, jossa lapsi saa opettajan soiton perusteella värittää otelautakuvasta soitettun sävelen. Tarkoitus on, että lapsi oppii ensin tunnistamaan kahdesta sävelestä matalamman ja korkeamman. Myöhemmin mukaan lisätään vielä käsite ”keskimmäinen”.

Olin ajatellut, että jokaisella kielellä olisi ollut oma värítettävä ”pallukkansa”, mutta päädyinkin tekemään yhtenäisen värityssoiikon koko otelaudan yli. Kun pallukoita oli jokaisella kielellä, niistä tuli liian pieniä lapsen värítettäväksi. Tehtävän tarkoitus on opettaa kuulemaan sävelet ylempi, alempi tai keskimmäinen. Tällöin mielestäni kielillä ei niinkään ole väliä. Värítettävät ”pallukat” asettelin siten, että niissä käytetään korkeaa kakkosormea, kuten tässä kirjassa olevissa soittotehtävissä. (LIITE 5)

Seuraavaksi esitellään musiikin aakkoset, eli C-duuriasteikko. Kirjassa selitetään, että näillä nimetään pianon valkoiset koskettimet. Sivulla on myös kuva pianon koskettimista asiaa konkretisoimassa. Kuvassa on eläimiä, jotka pitävät aakkoskylttejä. Aakkoset hahmottelin kahden ryhmiin siten, että c-nuotti on alussa erillään. Pienet viulistit eivät aluksi soita c- ja f-nuotteja, vaan mukaan tulee heti korotusmerkkejä. G-nuottikin tulee vasta D-kielellä vapaan G-kielen lisäksi. E-kielellä käytössä on aluksi gis. Kuvassa isäpupu ja lintu pitelevät näitä viulisteille uusia säveliä erillään. Ajattelin, että näin osiin jaettuna ”aakkoset” painuisivat lapsen muistiin helpommin. (LIITE 6)

Viulistien matalin sävel on pieni g. Tästä syystä minun oli mietittävä, käyttäisinkö suuria vai pieniä kirjaimia musiikin aakkosten esittämiseen. Jossakin vaiheessa musiikin opiskelua eteen tulee oktaavialojen laajempi opettelu, jolloin tässä materiaalissa esitetty tikkukirjainten käyttö saattaa sekoittaa joitakin oppilaita. Toisaalta tämä materiaali on pääsääntöisesti suunnattu esikouluikäisille, jotka eivät vielä tunne tekstikirjaimia, ja kirjaimilla on ainoastaan nimellinen tehtävä. Päätin ratkaista asian esittelemällä alussa sekä isot että pienet kirjaimet, sillä tekstikirjaimet opetetaan nykyisin samanaikaisesti tikkukirjainten ohella jo ensimmäisellä luokalla. Tehtävissä käytössä on pienet kirjaimet. (LIITE 6)

Kirjainsymbolit lapsi saa tunnistaa tehtävässä, jossa hän ympyröi pyydetyt kirjaimet. Kirjaimet on aseteltu edellä kuvatusta syystä kahden ryhmiin siten, että c-kirjain on alussa erikseen. Samalla pienet kirjaimet tulevat lapselle tutuiksi. (LIITE 7)

Lopuksi musiikin aakkoset kerrataan vielä täydennystehtävän avulla. Siinä lapsi saa täydentää puuttuvat kirjaimet tehtävään. Yksi tehtävistä on sijoitettu pystyyn, kuten sävelet

oikeasti nuottiviivastollakin menevät: eli c-sävel on alhaalla ja h ylhäällä. Tikkaita kiipeävän pupun tehtävä on konkretisoida tätä sävelten asteittaista nousua. (LIITE 8)

Koko-, puoli-, neljäsosa- ja kahdeksasosanuotit kirjassa esitetään kuvan avulla, samalla esitellään myös tauot. Mietin erilaisia tapoja esittää nuottien arvoja: vierekkäin ”talona”, jossa toisella puolella olisi tauot ja toisella nuotit. Tai vastaavasti ”puuna”, jossa kokonuotin alla olisi kaksi puolinuottia, joiden alla neljä 1/4 -nuottia jne. Päädyin ratkaisuun esittää kutakin nuottia ja taukoa vain yhden kappaleen ja näiden symbolien viereen tulee aikaa konkretisoimaan teksti (yk-si, kak-si...) sekä lisäksi kuva niin monesta omenasta, kuin nuottiarvo näyttää. Näin ollen esimerkiksi 1/8-nuotti on puolikas omenaa. (LIITE 9)

Edellä esitettyjä nuottiarvoja harjoitellaan rytmitehtävän avulla. Lapsi saa taputtaa tai tititoida tehtävät. Samalla opetellaan myös kaaren merkitys ja selitetään, että viululla nuotit soitetaan yhteen vetämällä jousella samaan suuntaan. Kun rytmit on taputettu tai tititoitu, lapsi saa lopuksi soittaa samat tehtävät viulun vapailla kielillä näppäillen tai jousella soittaen. (LIITTEET 10 ja 11)

Tahtilajit 2/4, 3/4 ja 4/4 opetellaan tehtävässä, jossa lapsi saa itse piirtää tahtiviivat paikalleen. Hän saa myös tunnistaa rytmin perusteella tahtilajeja sekä kirjoittaa nuotteja annetun tahtilajimerkinnän mukaan. (LIITE 12)

Monelle lapselle on hankalaa hahmottaa, milloin nuotti on viivalla ja milloin välissä. Tästä syystä kirjassa on tehtävä, jossa hän saa itse piirtää nuotteja viivoille ja viivojen väliin. (LIITE 13)

Viulun vapaat kielet opetetaan monen kuvan avulla. Jokaisella kielellä on tässä vaiheessa oma väri- ja hahmosymbolinsa. Samat värit toistuvat nuottiviivastolla olevissa nuoteissa, viulun kielillä ja pianon koskettimistolla. Eläinhahmot ovat mukana niitä lapsia varten, jotka ovat oppineet kielten nimet näiden hahmojen avulla. (LIITE 14)

Vapaat kielet lapsi opettelee ensin piirtämällä ja nimeämällä pyydettyjä nuotteja viivastolle. Tämän jälkeen hän saa kuunnella opettajan soittoa ja piirtää soitettun vapaan kielen sävelen neljäsosasnuoteilla nuottiviivastolle. Lopuksi lapsi saa itse soittaa kuulemansa ja kirjoittamansa kappaleen. Lapsi saa tällä sivulla myös itse säveltää 4/4 tahtilajilla oman vapaiden kielten kappaleen tyhjälle viivastolle. (LIITE 15)

Vapaiden kielten tunnistamista harjoitellaan useammalla soitto- ja kirjoitustehtävällä. Aluksi soitetään yhdellä kielellä kerrallaan. Tässä vaiheessa opetetaan myös kertausmerkki (LIITE 16). Sen jälkeen soitetään kaikilla vapailla kielillä ja harjoitellaan näin vapaiden

kielten tunnistamista nuottiviivastolla. Mukana on myös taukoja (LIITE 17). Yksi sivu tyhjiä viivastoja on omien kappaleiden kirjoittamista ja soittamista varten. Mitä enemmän lapsi saa itse kirjoittaa nuotteja, sitä selkeämmäksi hänelle muodostuu taito erottaa ja myös nimetä oikeat sävelet nuottiviivastolla. (LIITE 18)

Lasten on usein vaikeaa hahmottaa nuottien ”liikkeitä” viivastolla. Viivastolla olevia askelia ja hyppyjä harjoitellaan erillisillä tehtävillä. Tässä vaiheessa lapsi opettelee ”nuottiaskelia” piirtämällä nuotteja ylös- ja alaspäin annetuista sävelistä. ”Hyppyjä” opetellaan tunnistamaan samoin. Lapsi piirtää annetuista sävelistä terssejä ylös tai alaspäin. (LIITE 19)

Nyt lapselle on muodostunut käsitys musiikin aakkosista, nuottiarvoista ja nuottien ”liikkeistä” viivastolla. Sormiryhmittelyistä johtuen pienet lapset tavallisesti soittavat ensimmäiset kappaleet A-duurissa. Tästä syystä on opetettava ylennysmerkki. Ylennetyt sävelet luetellaan siten, että ”-is” päätettä on korostettu punaisella värillä. Korotuksen merkitys esitetään nuottiviivaston lisäksi pianon koskettimistolla ja viulun kuvalla. Väri toistuu A-kielessä ja cis-nuotissa (= korkea 2. sormi A-kielellä). Lapset saavat myös itse kirjoittaa puuttuvat korotettujen sävelten nimet tehtävään. (LIITE 20)

Nyt opetellaan ensimmäiset sormilla soitettavat nuotit, eli sävelet h ja cis. Nämä näytetään sekä viivastolla, pianon koskettimistolla että viulun kaulalla sorminumeroiden avulla. Pupuäiti ja punainen väri muistuttavat A-kielestä. Jakkaralla seisova pupu korostaa ylennettyä säveltä. (LIITE 21)

Sivulla on myös tyhjiä viivastoja melodiadiktaatteja varten. Lapsi saa piirtää opettajan soittamat sävelet viivastolle. Opettaja soittaa aluksi ainoastaan a ja h-säveliä. Myöhemmin hän lisää myös cis-sävelen. Viulun kuva auttaa lasta sävelten hahmottamisessa. Lopuksi lapsi soittaa diktaatit itse viulullaan. Vaihtoehtoisesti lapsi voi käyttää tyhjiä viivastoja omien sävellystensä tekemiseen. (LIITE 21)

Ensimmäisessä sormikappaleessa, ”Lallatuksessa”, on käytössä ainoastaan 1. sormi (h). Ajattelin, että lapsen on helpompi käsitellä uusi viivalla oleva ja sormeista tarvitseva nuotti, kun käytössä ei heti kerralla ole kaikkia kolmea nuottia. Kakkossormi (cis) tulee mukaan kuitenkin heti seuraavassa kappaleessa, ”Pitkäkorvien jakkaratanssissa”. Jakkaroiden kuvat korotusmerkkien alla muistuttaa lasta korkeasta kakkossormesta. (LIITE 22)

Nyt mukaan lisätään d-sävel. Sävelet a, h, cis ja d näytetään edelliseen tapaan sekä viivastolla, pianon koskettimistolla että viulun kaulalla sorminumeroiden avulla. Lapsi saa

kirjoittaa opettajan soittaman melodiadiktaatin, jossa on käytössä edellä esitettyjä säveliä. Lopuksi hän soittaa diktaatin itse. (LIITE 23)

Edellä esitetyt sävelet opetellaan soittotehtävien avulla. Viimeisessä soittotehtävässä käväistään myös E-kielellä. Samalla kerrotaan, että e-sävelen voi soittaa sekä vapaalla E-kielellä, että A-kielen 4-sormella. Sivulla kerrotaan lisäksi mitä tarkoittavat käsitteet crescendo ja diminuendo. (LIITE 24)

Kun A-kieli on opeteltu 3-sormeen asti, on aika siirtyä E-kielelle. Sävelet e, fis ja gis näytetään sekä viivastolla, pianon koskettimistolla että viulun kaulalla sorminumeroin. Lapsi saa opetella tunnistamaan sävelet opettajan soittamana melodiadiktaattina. (LIITE 25)

Uudet sävelet harjoitellaan soittotehtävien avulla. Sivulla kerrotaan lisäksi, että ylennykset tavallisesti merkitään nuottiviivaston alkuun, ja ne ovat voimassa koko kappaleen ajan. Samalla sivulla opetetaan käsitteet p, mp, mf ja f sekä näytetään työntö- ja vetojousten symbolit. Lisäksi opetetaan mitä tarkoitetaan 1.- ja 2. maaleilla. Uutena asiana lapsi saa myös soittaa 1/8-nuotteja. (LIITE 26)

Sävelet e, fis, gis ja a esitetään ja harjoitellaan edellä esitettyyn tapaan. (LIITE 27).

Nyt lapsi osaa tunnistaa nuottikuvasta kaikki A-duuriasteikon sävelet. Hän saa myös soittaa asteikon ja kolmisoinnut soittokappaleen lisäksi. (LIITE 28)

1. aseman korkein sävel E-kielellä 4-sormella soitettava h. Sävelet e, fis, gis, a ja h näytetään sekä viivastolla, pianon koskettimistolla että viulun kaulalla sorminumeroin. Opettaja saa soittaa uudet sävelet ja lapsi kirjoittaa niistä melodiadiktaatin, jonka soittaa lopuksi myös itse. (LIITE 29)

Soittokappale ”Musikantit” löytyy pianistien Suzukivihosta, mutta Suzukiviulistit eivät sitä omassa ohjelmistossaan tavallisesti soita. Tämän pianistien C-duurissa soitettavan kappaleen kirjoitin E-duuriin. Tällöin melodia kulkee kaiken aikaa E-kielellä ja käytössä on kaikki neljä sormea. (LIITE 30)

A- ja E-kielillä lapsi sai lisätä ja harjoituttaa yhden sormen ja sävelen kerrallaan. Koska sormiryhmittelyt kaikilla neljällä kielellä ovat tässä kirjassa samoja, päätin esittää D-kielen kaikki sävelet kerralla. Sävelet d, e ja fis ja g esitellään viivaston, koskettimien ja viulun avulla, ja sävelet opetellaan edellisten tapaan kuuntelemalla, kirjoittamalla ja soittamalla. (LIITE 31)

Soittokappaleet on suunniteltu siten, että ensimmäinen laulu, joka myötäilee tuttua "Satu meni saunaan"-melodiaa, soitetaan kokonaan D-kielellä. Toinen kappale on hiukan muunneltu "Jaakko kulta"-melodia. Alkuperäisessä versiossa laulu käväisisi myös G-kielellä, jota ei vielä ole tähänastisessa materiaalissa ole opeteltu. Toinen syy kappaleiden muunteluun on se, ettei lapsi voi soittaa niitä pelkästään "korvakuulolta". Tässä toisessa soittokappaleessa saa soittaa sekä D- että A-kielellä. Tarkoituksellisesti valitsin kappaleen, jossa on paljon vapaiden D- ja A-kielten nuotteja. Lapsi saa olla tarkkana, milloin sävelet on pyydetty soittamaan vapaalla kielellä ja milloin 4-sormella. (LIITE 32)

Koska kaikki D-kielen sävelet sai opetella kerralla, lapsi saa soittaa D-kielellä useampia kappaleita. Tällä sivulla uutena asiana opetellaan myös kolmijakoisuutta. Kappale on Suzuki-pianistien vihosta tuttu "Goodbye to Winter", jota Suzuki-viulistien ohjelmistossa ei ole. Kirjoitin kappaleen D-duuriin, jolloin melodia kulkee kokonaan D-kielellä. Samalla kun uusien sävelten nuotinlukua vahvistetaan, lapsi opettelee kolmijakoisen rytmin soittoa. Myös fermaatti-termi tulee tutuksi tässä kappaleessa.

Kolmijakoisuutta käsiteltiin hieman jo aiemmin nuottiarvoja esiteltäessä sekä tehtävässä, jossa lapsi sai piirtää tahtiviivat paikoilleen (kts. Liitteet 9 ja 12). Koska lapset pitävät tavallisesti kynätehtävistä, laitoin myös tähän väliin täydennystehtävän. Tarkoitus on, että lapsi täydentää rytmit ja lukee valmiin rytmiduon yhdessä opettajan kanssa. (LIITE 33)

Viimeisenä esitellään G-kieli. Sävelet g, a, h ja c esitetään ja harjoitetaan edellisten kielten tapaan. (LIITE 34)

Soittokappaleissa harjoitellaan edellä opeteltuja säveliä. Viimeinen laulu on pianistien Suzukivihosta tuttu melodia "The Honeybee", jota Suzuki-viulistit eivät omassa ohjelmistossaan tavallisesti soita. Tässä kappaleessa tulee tutuksi myös merkintä D.S. al Fine. Tällä sivulla on myös G-duuriasteikko. (LIITE 35)

Tähän väliin sijoitin kaksi sivua tyhjiä viivastoja, joihin joko lapsi itse tai opettaja voivat kirjoittaa omia sävellyksiään.

Kirjan lopussa on aakkoskortit sekä niitä varten tehty tyhjä viivasto, jotka voi leikata irti (LIITE 36) sekä tarkemmat ohjeet opettajalle (LIITE 37).

Ulkoasultaan kirjan on tarkoitus olla vaakasuuntainen A4-kokoinen kierreselkäinen vihko. Vaakasuuntaa ajattelin siksi, että nuotit ovat perinteistä tekstuuria suurempia ja nuottiviivastot tästä syystä pidempiä. Kokemukseni mukaan kierrevihkoa on liimakantista helpompi käyttää, sillä kierrevihon sivut pysyvät auki. Kierrevihossa muut sivut voi myös

kääntää tarvittaessa taakse piiloon, jolloin ne eivät häiritse oppilaan keskittymistä. Toisaalta kierrevihosta sivut voivat myös revetä helpommin irti. Aakkoskortit voisivat olla kirjan lopussa paksummalla pahvilla, jolloin niitä on opetustilanteessa helpompi käyttää.

Muita kirjaan liittyviä pohdittavia asioita ovat vielä lopullinen kuvitus, teenkö itse vai hankinko ulkopuolisen tekijän sekä kirjan yleinen käytettävyys, kuten marginaalien värit.

Minun on myös pohdittava, onko kyseessä omakustanne, kuten olin ajatellut, vai hankinko ulkopuolisen kustantajan. Ja ilman hyviä markkinointikanavia materiaali jää ainoastaan omaan käyttööni.

8 Oppimateriaalin kokeilua

Pääsin kokeilemaan materiaalia käytännössä muutaman oman soitto-oppilaani kanssa sekä musiikin perusteiden alkeiden ryhmässäni Turun Suzukikoulussa. Oppilaat olivat iältään 5-9-vuotiaita. Musiikin perusteiden alkeet-ryhmässä suurin osa oli pianisteja, mutta joukossa oli myös pari viulistia.

Ensimmäinen kommentti omalta viisivuotiaalta viulistipojaltani oli, että pupun kuvat ovat lapsellisia. Suurin osa muista oppilaista ei kommentoinut kuvitusta mitenkään. Pari kuusivuotiaasta tyttöä sanoi kuvitusta kysyttäessä ”ihan kivaksi”. Vaikka kriittisimpänä kommentoijana oli oma lapseni, todennäköisesti muutan valmiin kirjan hahmoja piirustustyyliltään ”liian söpöistä” ainakin karakteristisempaan ja hupaisampaan suuntaan. Tässä opinnäytteessä olevan kuvituksen oli alun alkaenkin tarkoitus olla vain suuntaa-antavaa. Tarkoitus on, että tulevan kirjan kuvitus olisi sekä poikien että tyttöjen mieleen.

Kynätehtävistä suurin osa lapsista piti kovasti. Musiikin perusteiden alkeet-ryhmässä teimme käytännössä kaikki materiaalin puuhatehtävät. Yritin edetä kirjaa mahdollisimman järjestyksessä. Koska suurin osa ryhmäläisistä oli pianisteja, otin mukaan pianisteille tuttuja elementtejä, kuten f-avaimen piirtämistä ja nuottien sijoittelua f-avaimella viivastolle.

Alussa opettelimme musiikin aakkosia ylös ja alas aakkoskorttien kanssa. Lauloimme C-duuriasteikkoa ja leikimme aakkoskorteilla. Teimme myös aakkosten täydennystehtäviä (mm. liite 8). Varsin nopeasti lapset oppivat luettelemaan sävelet sekä osasivat täydentää välistä puuttuvat kirjaimet.

Kuuntelutehtävässä, jossa kuunneltiin korkeinta, keskimmäistä ja alinta säveltä, pianistit saivat piirtää valitut sävelet pianokoskettimistolle, viulistit piirsivät tekemälleni puuhasivulle

(liite 5). Tämä tehtävä osoittautui pienimmille yllättävän hankalaksi. Sekä pienimmille viulisteille että pianisteille oli vaikeaa hahmottaa milloin sävel on korkea ja milloin matala. Pienet viulistit unohtivat kumpaan suuntaan kättä otelaudalla kuljetettaessa sävel nousee tai laskee. Tähän auttoi kuva kallellaan olevasta viulusta (liite 4). Sama tapahtui joillekin pienille pianisteille. Pelkkä koskettimiston kuvan katsominen ei auttanut lapsia muistamaan kumpaan suuntaan sävelten pitäisi nousta ja laskea.

Lapset piirsivät myös nuotteja viivoille ja viivojen väliin sekä tekivät vastaavia väritystehtäviä (liite 13). Osalle pienimmistä 5-6-vuotiaista oli vaikeaa hahmottaa nuottien liikkeitä viivastolla tehtävässä, jossa piti piirtää askelia ja hyppyjä ylös ja alaspäin (liite 19). Näille lapsille tein ylimääräisiä vastaavia tehtäviä.

Koska ryhmä koostui lähinnä pianisteista, melodiadiktaattitehtävät tein C-duurissa. Lapset saivat kuunnella soittamiani säveliä (aluksi vain c-h) ja kirjoittaa kuulemansa viivastolle. Myöhemmin lisäsin säveliä. Kahden sävelen kanssa kaikilla oli melko helppoa, kun säveliä tuli kolme ja enemmän, pienimmille oppilaille alkoi tulla hankaluuksia selviytyä tehtävistä. Myös käsitteet ”viivalla” ja ”välissä” menivät edelleen sekaisin. Näitä harjoituksia yritin tehdä hiukan kaikilla musiikin perusteiden tunneilla. Kirjoittamansa melodiadiktaatit lapset saivat soittaa pianolla.

Valitettavasti ehdin kokeilla vain kerran vastaavaa viulistioppilaallani. Oppilas oli soittanut vasta ensimmäistä Suzukivihkoa ja hänelle olivat tuttuja ainoastaan A-duurissa ja D-duurissa tarvittavat sormiryhmittelyt. Soitin hänelle A-duurin säveliä (liite 21), jotka hän kirjoitti viivastolle ja sai lopuksi soittaa itse. Tehtävä oli tämän 8-vuotiaan oppilaan mielestä hauska.

Lapset saivat lukea teorian tunnilla lisäksi rytmitehtäviä (liitteet 10-11) sekä piirtää tahtiviivoja täydennystehtäviin (liite 12). Tutustuimme samalla myös nuottien aika-arvoihin. (liite 9). Näitä vastaavia tehtäviä tein tunneille useampia ja erilaisia.

Nuottikappaleita ehdin kokeilla parin viuluoppilaani kanssa. Koska oppilaiden soittotunti kestää vain 20 minuuttia, en ehtinyt soittaa heille tunneilla melodiadiktaatteja, eivätkä he piirtäneet soittamiani nuotteja. Sovimme, että lapset saavat piirtää sivulla esitettyjä nuotteja itsenäisesti viivastolle kotona.

9 Lopuksi

Mielestäni suunnittelemani oppimateriaali osoittautui varsin toimivaksi, ainakin kokeilemiltani osin. Eri asia on, kuinka paljon opettajilla on aikaa lyhyillä soittotunneilla käydä kohta kohdalta eri vaiheet läpi aina kuuntelusta kirjoittamiseen ja soittamiseen asti. Jos kaikki vaiheet kuitenkin maltetaan käydä läpi huolella, lapsen nuotinlukutaito kehittyy kokonaisvaltaisesti. Nuottisymboliikan ohella hän oppii yhdistämään sekä näkemänsä symbolit että kuulemansa sävelet käytännössä omaan instrumenttiinsa.

Tämän oppimateriaaliluonnoksen pohjalta minun on helppoa työstää kirja valmiiksi asti. Opinnäytetyöprosessin edetessä heräsi kiinnostukseni myös mahdollisesta kirjan jatko-osasta. Seuraavassa kirjassa voisin laajentaa sormiryhmittelyjä ja opettaisin erilaisia jousitekniikoita, kuten kaarituksia ja staccatoja. Korotusmerkkien lisäksi mukaan tulisi alennus- ja palautusmerkkejä. Jossakin vaiheessa ajankohtaiseksi tulisi myös asemanvaihtojen opettelu.

Työn taustatiedoksi tutkimani teoreettinen materiaali vahvisti käsityksiäni lasten oppimiskyvyistä ja oppimistavoista. Kaikkien pienten lasten soitonopettajien olisi syytä perehtyä lasten ajattelun ja oppimisen kehitysvaiheisiin sekä yleisesti oppimisprosessin piirteisiin. Ilman psykologista ja fysiologista ymmärrystä, ei ole mahdollista auttaa lasta kehittymään kokonaisvaltaisesti myöskään musiikillisesti. Vääränlaiset odotukset ja tavoitteet voivat jopa haitata lapsen kehitystä ja aiheuttaa hänelle pahimmillaan negatiivisia musiikillisia kokemuksia. Toivottavasti kirjamateriaalini tulee auttamaan useita lasten soitonopettajia omassa alkuopetustyössään.

Lähteet

- Ahonen, R-T. & Rouhe, T. 2008. Lukutunti pienelle pianistille. F-Kustannus Oy. Kerava.
- Anttila, M. 2004. Musiikkiopistopedagogiikan teoriaa ja käytäntöä. Kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita no. 39. Joensuun yliopisto.
- Kaukinen, T. & Laiho, S. 2004. Pelle Pelikaani etsii aarretta. 34 pientä kappaletta viululle ja pianolle. Kankaanpään musiikkiopisto. Kankaanpää.
- Rauste-von Weight, M. & von Wright, J. 1996. Oppiminen ja koulutus. WSOY. Juva.
- Rouhe, T. 2005. Rytmien kognitiot lasten musiikillisen rytmien ymmärtämistoimintoina rytmitietoisuuden syntyisessä. Pro gradu-tutkielma. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos.
- Salo, M., Saari, T. & Eräpuu, T. 1996. Viuluvelho. Viulunsoiton esikoulu. Otava. Keuruu.
- Szilvay, G. 2007. Violin ABC Book A. Fennica Gehrman. Tampere.
- Winberg, L. 1980. Suzuki- soitonopetusmenetelmästä. Helsinki: Hellas.
- Usma, A-M. 1988. Iloinen viuluniekka 1. F-kustannus Oy. Helsinki
- Usma, A-M. 1974. Iloinen viuluniekka 2. Musiikki Fazer. Helsinki

Liitteet

- Liite 1-2 Nuottiavain ja aistit
- Liite 3-4 Numerot ja kuva viulusta
- Liite 5-6 Äänialoja ja musiikin aakkoset
- Liite 7-8 Kirjainten ja musiikin aakkosten tunnistusta
- Liite 9-10 Nuottien aika-arvoja ja marssinuotteja
- Liite 11-12 Rytmitehtäviä ja tahtiviivojen piirtämistä
- Liite 13-14 Nuotteja viivoilla ja väleissä, viulun vapaat kielet
- Liite 15-16 Nuottien tunnistamista ja vapaiden kielten soittoa
- Liite 17-18 Vapaiden kielten soittoa ja tyhjä viivasto omille kappaleille

- Liite 19-20 Askelia ja hyppyjä ylös ja alas, korotusmerkki
- Liite 21-22 A-kieli: sävelalue a-cis
- Liite 23-24 A-kieli: sävelalue a-d
- Liite 25-26 E-kieli: sävelalue e-gis
- Liite 27-28 E-kieli: sävelalue e-a, A-duuri asteikko
- Liite 29-30 E-kieli: sävelalue e-h
- Liite 31-32 D-kieli: sävelalue d-g
- Liite 33 Kolmijakoisuus
- Liite 34-35 G-kieli: sävelalue g-d
- Liite 36 Aakkoskortit ja viivasto
- Liite 37 Ohjeet opettajalle

NUOTTIAVAIN

MINÄ OLEN PUPSI JA ASUN VIULUKOPASSA YHDESSÄ ÄIDIN
JA ISÄN KANSSA. OLEN JUURI OPPINUT LUKEMAAN NUOTTEJA.
OSAATKO SINÄ JO NUOTIT TAI MUSIIKIN AAKKOSET?
MINÄ VOIN OPETTAA NE SINULLE.

ARVAATKO MIKÄ MINULLA ON KÄDESSÄNI?
SE ON AVAIN! AVAIN MUSIIKIN MAAILMAAN.
TÄLLAINEN KOUKERO ON NIMELTÄÄN G-AVAIN.

PIIRRÄ ITSE G-AVAIMIA

SOITTAESSA TARVITSEMME

KORVIA KUULLAKSEMME
SÄVELIÄ

SILMIÄ NÄHDÄKSEMME
NUOTTEJA

KÄSIÄ JA SORMIA
SOITTAAKSEMME

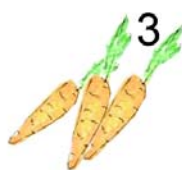
JA TIETYSTI VIULUN JA JOUSEN!

PIIRRÄ VIULU JA JOUSI OIKEISIIN KÄSIIN

LIITE 3

TUNNISTA NUMEROITA

VÄRITÄ SAMANLAISET

1 3 1 4 1

2 2 4 1 2

3 2 3 4 3

4 4 1 2 4

VAHVISTA NUMEROT

1 1 1 1 1

2 2 2 2 2

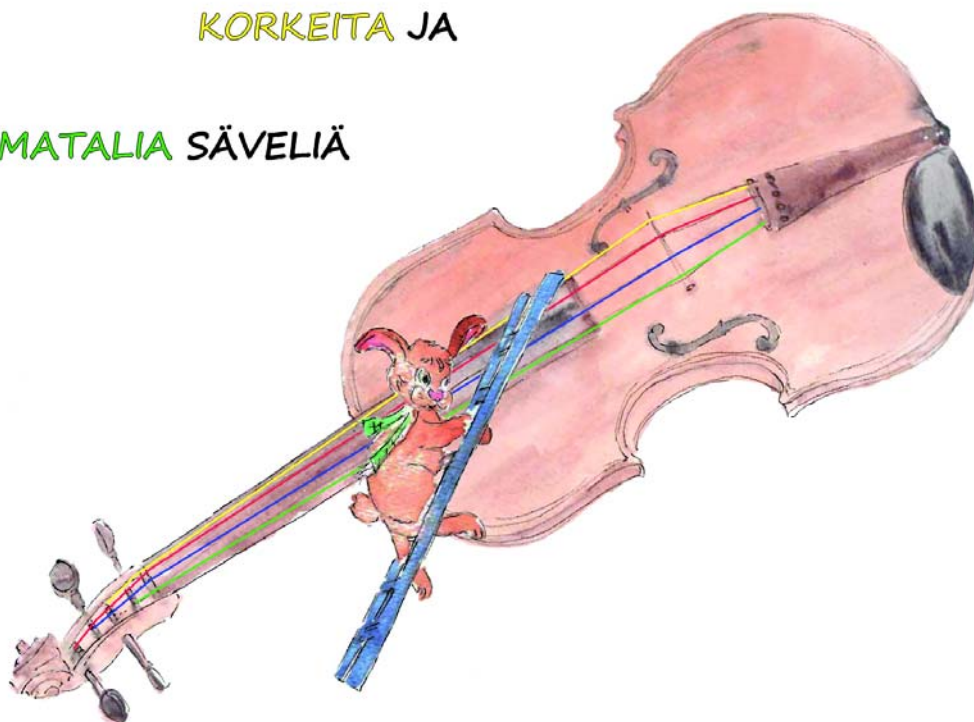
3 3 3 3 3

4 4 4 4 4

LIITE 4

KORKEITA JA

MATALIA SÄVELIÄ

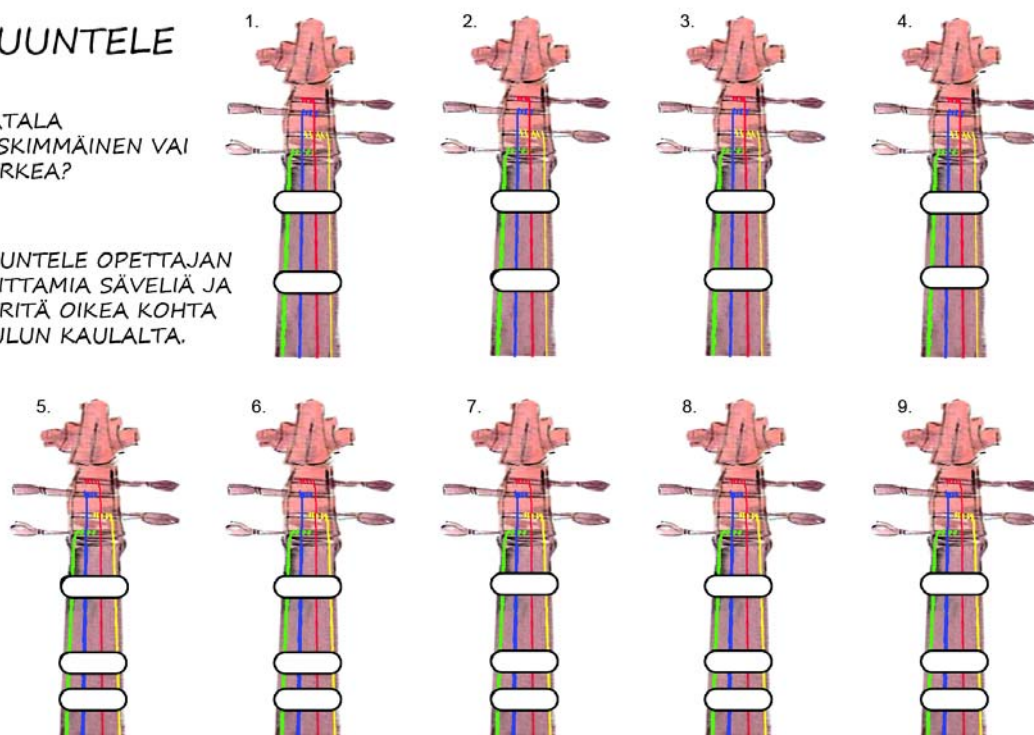

LIITE 5

KUUNTELE

MATALA
KESKIMMÄINEN VAI
KORKEA?

KUUNTELE OPETTAJAN
SOITTAMIA SÄVELIÄ JA
VÄRITÄ OIKEA KOHTA
VIULUN KAULALTA.

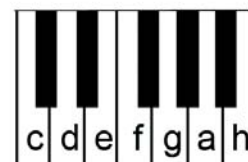

LIITE 6

MUSIIKIN AAKKOSET

OLET EHKÄ JO OPPINUT AAKKOSET AAPISESTASI.
MYÖS MUSIIKIN KIELESSÄ ON OMAT AAKKOSET.
NIILLÄ NIMETÄÄN PIANON VALKOISET KOSKETTIMET:

c d e f g a h

LIITE 7

TUNNISTETAAN KIRJAIMIA

VÄRITÄ RIVEILTÄ SAMANLAISET KIRJAIMET

c d h c f a g c e c h f d c
 d e g h f e c d a e f g d h e
 f g f c h g d a f c e h g d a
 a h c g h d f a e h g c a f h

LIITE 8

AAKKOSTEN KERTAUSTA

TÄYDENÄ VIIVOILLE JA LAATIKOIHIN OIKEAT KIRJAIMET

___ d ___ f ___ a ___ c
 c ___ e ___ g ___ h ___

d ___ ___ c
 f ___ ___ e
 a ___ ___ g

☐	h
☐	a
☐	g
☐	f
☐	e
☐	d
☐	c

LIITE 9

NUOTTIEN JA TAUKOJEN AIKA-ARVOJA

KAHDEKSASOSANUOTTI JA -TAUKO

NELJÄSOSANUOTTI JA -TAUKO

PUOLINUOTTI JA -TAUKO

PISTEELLINEN PUOLINUOTTI JA -TAUKO

KOKONUOTTI JA -TAUKO

LIITE 10

TAPUTA JA NÄPPÄILE VAPAILLA KIELILLÄ

KAARELLISILLA NUOTEILLA JATKAMME JOUSELLA SAMAA SUUNTAAN

2/4 | ♪ | ♪ | ♪ | ♪ | ♪ | ♪ | ♪ | ♪ | ♪ | ♪

YK-SI KAK-SI YK-SI KAK-SI YK-SI KAK-SI YK-SI KAK-SI YK-SI KAK-SI

2/4 | ♪ | ♪ | ♪ | ♪ | ♪ | ♪ | ♪ | ♪

2/4 | ♪ | ♪ | ♪ | ♪ | ♪ | ♪ | ♪ | ♪

YK-SI KAK-SI YK-SI KAK-SI YK-SI KAK-SI YK-SI KAK-SI YK-SI KAK-SI

2/4 | ♪ | ♪ | ♪ | ♪ | ♪ | ♪

LIITE 11

YK-SI KAK-SI KOL-ME NEL-JÄ = YK-SI KAK-SI KOL-ME NEL-JÄ = YK-SI KAK-SI KOL-ME NEL-JÄ

1

2

3

4

5

6

LIITE 12

PIIRRÄ TAHTIVIIVAT

2/4

 3/4

 4/4

MERKITSE TAHTILAJI

PIIRRÄ RYTMIIIN NUOTIT

LIITE 13

NUOTTEJA VIIVOILLA JA NUOTTEJA VÄLEISSÄ

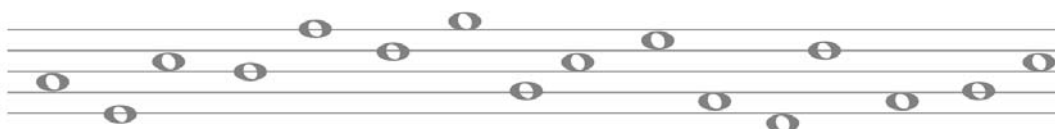
PIIRRÄ NUOTTEJA VIIVALLE

PIIRRÄ NUOTTEJA VIIVOJEN VÄLIIN

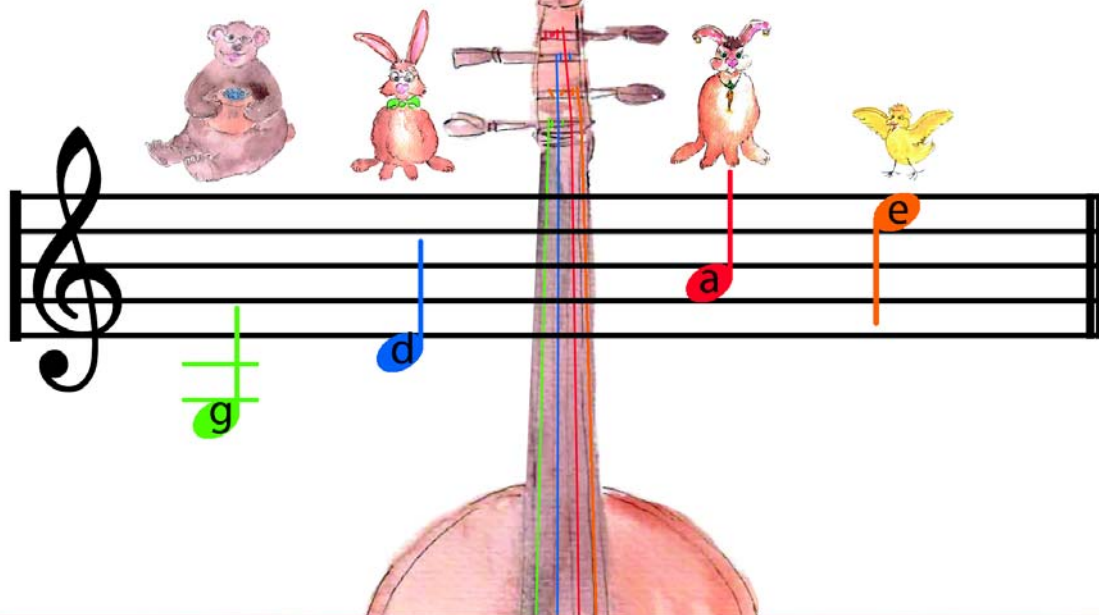
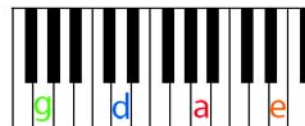

VÄRITÄ VIIVOILLA OLEVAT NUOTIT PUNAISEKSI, VIIVOJEN VÄLISSÄ OLEVAT SINISEKSI

LIITE 14

VIULUN VAPAAT KIELET

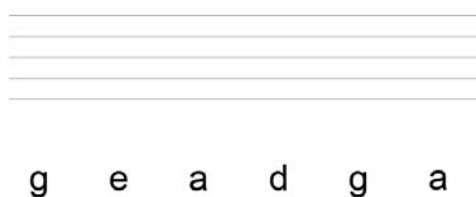

LIITE 15

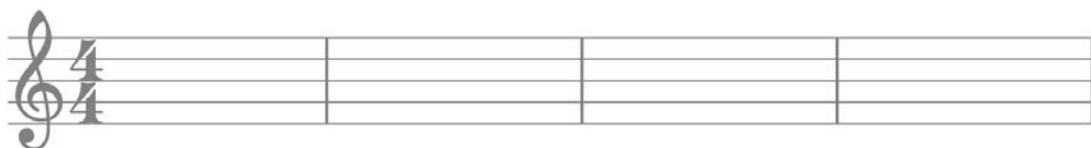
KIRJOITA NUOTTIEN NIMET

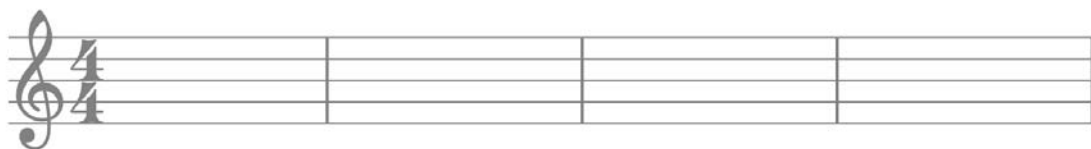
PIIRRÄ PYYDETYT NUOTIT

KUUNTELE JA KIRJOITA

SÄVELLÄ ITSE JA SOITA

LIITE 16

SOITETAAN VAPAITA KIELIÄ!

KAKSOISPISTE
VIIVASTON LOPUSSA
ON KERTAUSMERKKI

PUPUÄIDIN PORKKANAKAKKU

LINNUN AAMULIVERRYYS

ISÄPUPUN KALASAALIS

KARHUHERRAN HERKKUHETKI

LIITE 17

SOITETAAN KAIKKIA KIELILLÄ

MUISTATHAN
PYSÄHTYÄ TAUOISSA!

ANKAT JA HANHET

SARVIKUONON KÄVELYRETKI

SAMMAKKOJEN HYPPYKISA

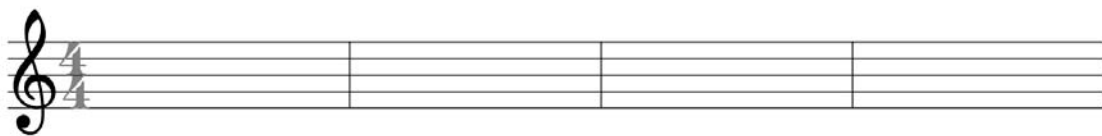

KENGURUN LOIKKA

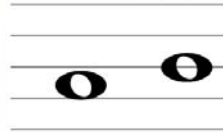
LIITE 18

SÄVELLÄ JA SOITA

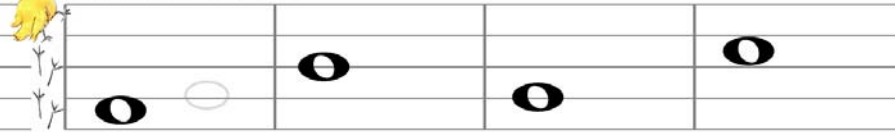

LIITE 19

ASKELIA YLÖS

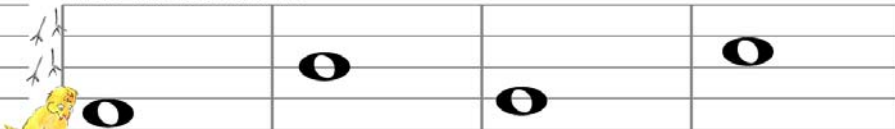
PIIRRÄ ASKELIA YLÖS

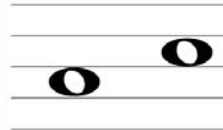
ASKELIA ALAS

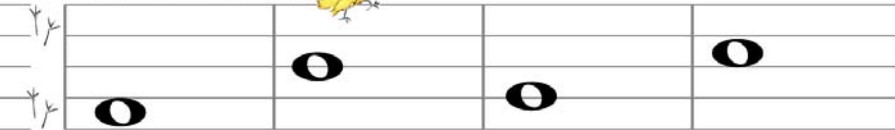
PIIRRÄ ASKELIA ALAS

HYPPYJÄ YLÖS

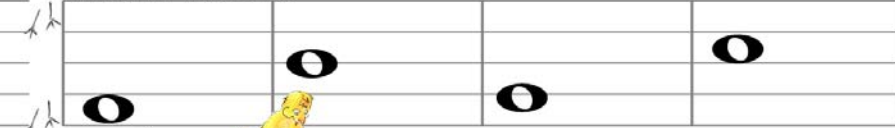
PIIRRÄ HYPPYJÄ YLÖS

HYPPYJÄ ALAS

PIIRRÄ HYPPYJÄ ALAS

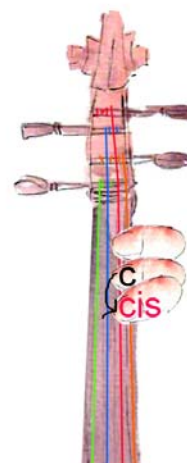
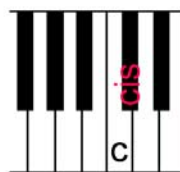

LIITE 20

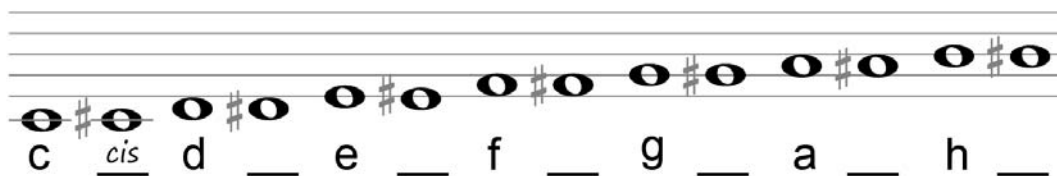
= KOROTUSMERKKI

KOROTETTU SÄVEL SOITETAAN PUOLI
SÄVELASKELTA KORKEAMMALTA.
KOROTETTUJEN SÄVELTEN NIMET OVAT:

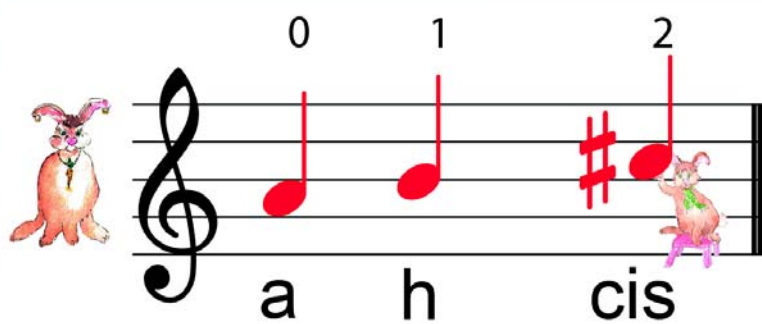
cis, dis, eis, fis, gis, ais, his

KIRJOITA YLENNETTYJEN NUOTTIEN NIMET VIIVOILLE

LIITE 21

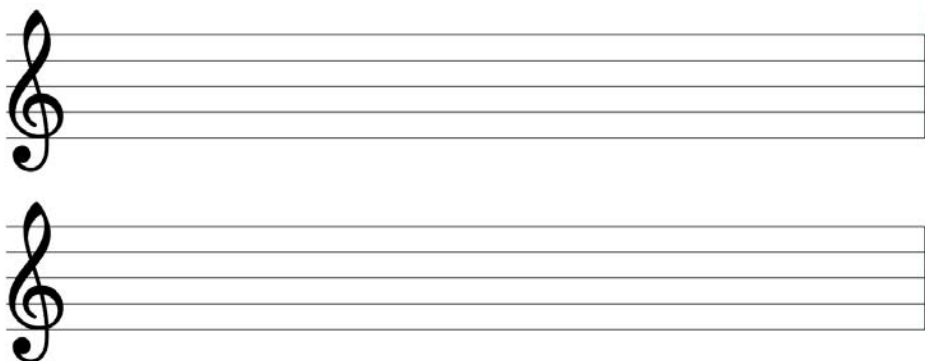
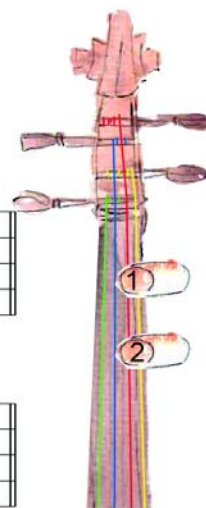

0 1 2

a h cis

KUUNTELE, KIRJOITA, SOITA

LIITE 22

LAULA NUOTTIEN NIMILLÄ JA SOITA

LUPPAKORVIEN LALLATUS

H. H-S

PITKÄKORVIEN JAKKARATANSSI

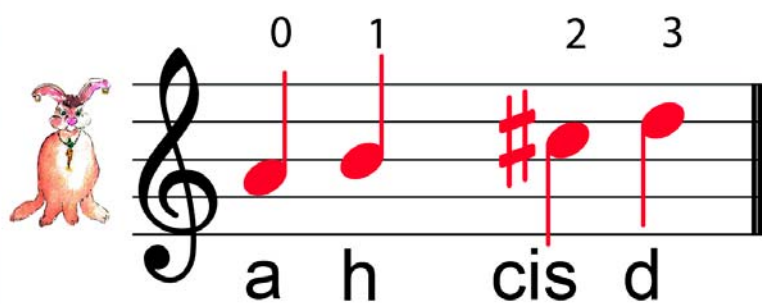
H. H-S

KARVATURRIEN PIIRILEIKKI

H. H-S

LIITE 23

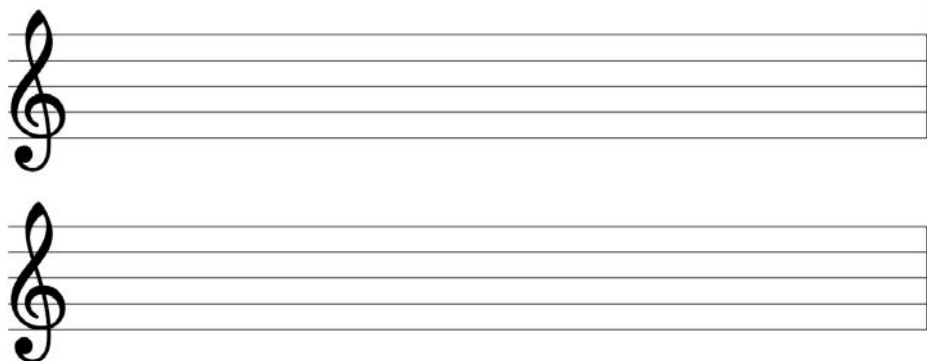
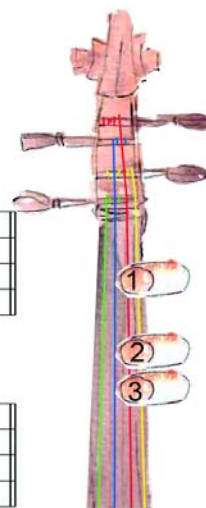

0 1 2 3

a h cis d

KUUNTELE, KIRJOITA, SOITA

LIITE 24

LAULA NUOTTIEN NIMILLÄ JA SOITA

LEIJONIEN JUNAMATKA

Mukaeltu kansansävelmä

SEEPROJEN PYJAMAKERHO

H. H-S

e-SÄVELEN VOI SOITTA A SEKÄ VAPAALLA
KIELELLÄ ETTÄ A-KIELEN NELOSSORMELLA

DELFIINIEN UIMAHYPPY

H. H-S

4 4

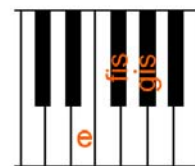
crescendo
VOIMISTUEN

diminuendo
HILJENTYEN

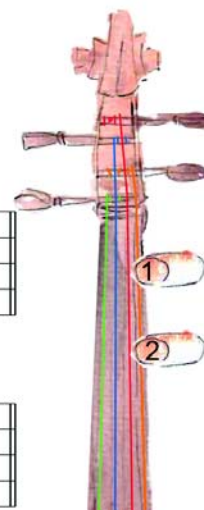
LIITE 25

0 1 2

e fis gis

KUUNTELE, KIRJOITA, SOITA

LIITE 26

LAULA NUOTTIEN NIMILLÄ JA SOITA

KOROTUSMERKIT SIOJITETAAN TAVALLISESTI
KAPPALEEN ALKUUN JA NE OVAT
VOIMASSA KOKO KAPPALEEN AJAN

☐ TYÖNTÖJOUSI

∨ VETOJOUSI

NÄPPÄRÄ HÄMÄHÄKKI

mf *mp*

KERTAUSMERKISTÄ PALATAAN ALKUUN
JA TOISELLA KERRALLA HYPÄTÄÄN
1. MAALIN YLI 2. MAALIIN.

KISSOJEN KEHRUUKERHO

f (2 x *p*)

1. MAALI 2. MAALI

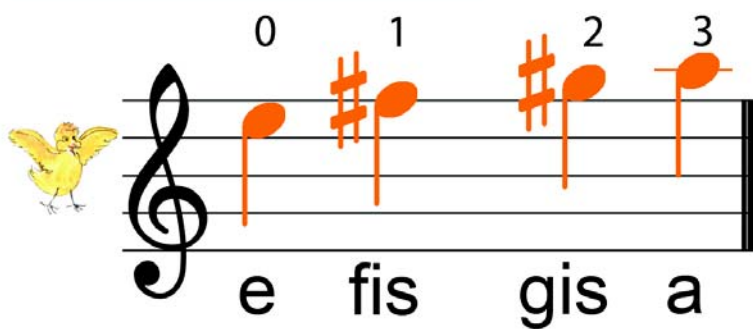
f = forte
VOIMAKKAASTI

mf = mezzoforte
MELKO VOIMAKKAASTI

mp = mezzopiano
MELKO HILJAA

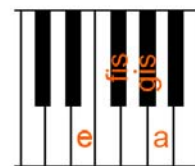
p = piano
HILJAA

LIITE 27

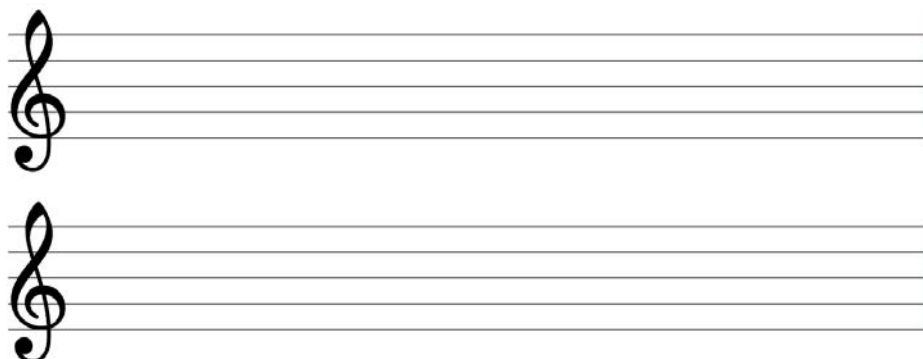
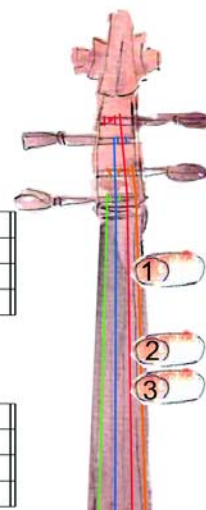

0 1 2 3

e fis gis a

KUUNTELE, KIRJOITA, SOITA

LIITE 28

LAULA NUOTTIEN NIMILLÄ JA SOITA

SATAKIELEN ASTEIKKOLURITUS

KATTOHAIKARAN NUOHOUSLAULU

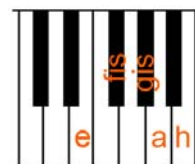

Kansansävelmä

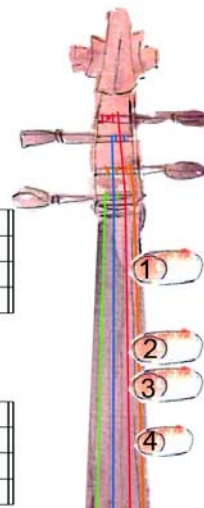
LIITE 29

0 1 2 3 4

e fis gis a h

KUUNTELE, KIRJOITA, SOITA

LIITE 30

LAULA NUOTTIEN NIMILLÄ JA SOITA

MUSIKANTIT

F.X. Chwatal
(1808-1879)

mp

mf

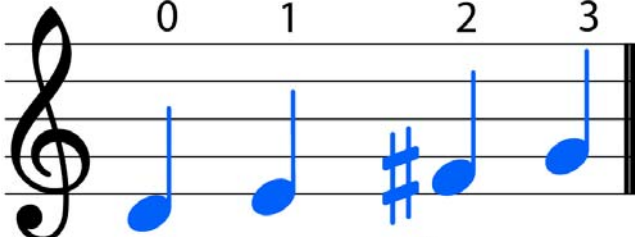
f *p*

mf

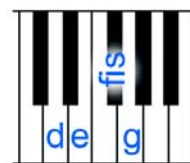
LIITE 31

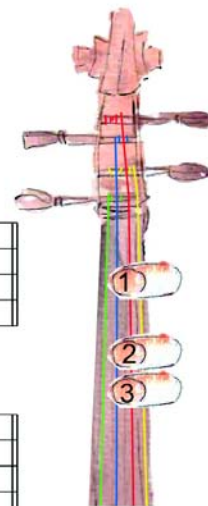
0 1 2 3

d e fis g

KUUNTELE, KIRJOITA, SOITA

LIITE 32

LAULA NUOTTIEN NIMILLÄ JA SOITA

SAUNOVA SIILI

4 H. H-S

KUKKO KULTA

Mukaeltu kansanlaulu

4 4

LIITE 33

KOLMIJAKOINEN RYTMI

$$\text{♪} + \text{♪} + \text{♪} = \text{♩}$$

TÄYDENNÄ RYTMIDUETTO LOPPUUN JA LUE

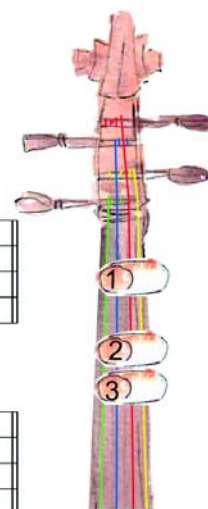
HYVÄSTI TALVI

☺ = fermaatti TARKOITTAAN, ETTÄ SAAT
PIDENTÄÄ NUOTIN KESTOA VAPAASTI

LIITE 34

KUUNTELE, KIRJOITA, SOITA

LIITE 35

LAULA NUOTTIEN NIMILLÄ JA SOITA

MESIKÄMMENEN TALVIUNI

GUNNAR-KARHUN G-LAULU

UNELIAS MEHILÄINEN

LIITE 36

C	D	E	F	G	A	H	#	#	#				
c	d	e	f	g	a	h	c	d	e	f	#	#	—
g	a	h	c	d	e	f	g	a	h	—	—	—	—

Ohjeita kirjan käyttäjille

Opettajan tulee muistaa, että jokainen lapsi on yksilö ja etenee omaa tahtiaan. Kirjaa tulee edetä järjestyksessä ja opettajan tulee varmistaa, että lapsi ymmärtää ja omaksuu opeteltavat asiat. Takaisin voi aina palata ja kerrata jo aiemmin opittuja asioita.

Kirjassa on kolmenlaisia sivuja: punaisilla marginaaleilla varustetut sivut esittelevät uutta asiaa, vihreillä sivuilla on kynätehtäviä ja sinisillä soitto- tai tapailutehtäviä.

Tarkoitus on, että kirjan avulla oppilas opettelee samaa asiaa monin eri toiminnoin. Aluksi hän opettelee musiikin aakkosia korteilla mm. asettelemalla niitä itse viivastolle. Oman toimintansa kautta lapselle tulee ymmärrys siitä, mitä tarkoittavat käsitteet viivalla tai välissä, ja miten asteikko oikeasti rakentuu. Tämän jälkeen samat asiat tehdään kynällä paperille. Lapsi opettelee tunnistamaan nuotit myös kuuloaistin avulla, hän kirjoittaa viivastolle aiemmin oppimiaan nuotteja opettajan soittamina melodiadiktaatteina. Lopuksi lapsi saa itse soittaa sävelmät viululla, jolloin opitut asiat siirtyvät oman instrumentin kautta käytäntöön.

- s. 1-2 Esitellään nuottivain ja viulunsoitossa tarvittavat aistit
Opetellaan tunnistamaan viulu- ja jousikäsi
- s. 3 Tunnistetaan numeroita
- s.4-5 Tunnistetaan korkeita ja matalia säveliä. Opetellaan tunnistamaan myös alin, keskimäinen ja ylin sävel. Opettaja soittaa ensin yhden ryhmän kaikki sävelet, joista sitten valitsee yhden. Oppilas saa tunnistaa valitun sävelen ja värittää sen kirjaansa.
Aluksi on hyvä soittaa ainoastaan kahta säveltä (esim h ja cis), myöhemmin voi mukaan lisätä kolmanneksi d-sävelen. Sama tehdään kaikilla kielellä.
- s. 6 Opetellaan laulamaan musiikin aakkoset alhaalta ylös ja ylhäältä alas. Jos käytössä on piano, aakkosia kannattaa soittaa myös sillä.
- s. 7-8 Tunnistetaan kirjaimia ja muistellaan musiikin aakkosia.
Leikitään aakkoskorteilla:
Opettaja leikkaa kortit irti kirjan takaosasta. Kortit asetellaan järjestykseen ja opetellaan aakkoset kumpaankin suuntaan. Nyt oppilas sulkee silmät ja opettaja poistaa yhden. Mikä puuttuu?
Aakkoset kannattaa asetella ensin vaakariiviin. Myöhemmin aakkoset asetellaan pystyriiviin samoin kuin ne viivastolla esiintyisivät. Kortit voi myös jakaa kahteen pystyriiviin limittäin esimerkiksi siten, että viivaston väliin sijoittuvat sävelet jäävät oikealle ja viivoille sijoittuvat vasemmalle.
- s. 9 Tutustutaan nuottien ja taukojen aika-arvoihin.

- s. 10-11 Opetellaan neljäsosa-, puoli- ja kokonuohteja; ensin taputtaen tai tititoiden, sen jälkeen tehtävät voi esimerkiksi soittaa viululla näppäillen vapailla kielillä. Rytmilukutehtäviä voi lukea myös yhdessä duettona.
- s. 12 Tunnistetaan tahtilajeja.
- s. 13 Tunnistetaan nuotteja viivoilla ja välissä
- Leikitään aakkoskorteilla tai napeilla. Aluksi harjoitellaan käsitteitä välissä ja viivalla. Lapsi saa laskea kuinka monennessa välissä tai viivalla aikuisen asettama nappi tai aakkoskortti viivastolla on. Aikuinen voi myös sanoa nuotin nimen, jolloin lapsi asettelee oikean aakkoskortin tai napin oikealle kohdalle viivastoa. Aluksi käytössä on ainoastaan sävelet c,d ja e. Sen jälkeen lisätään f ja g ja lopuksi vielä a ja h.
- s. 14-18 Opetellaan tunnistamaan viulun vapaat kielet kuvan avulla, itse nuotteja piirtämällä ja lopuksi soittamalla.
- s. 19 Tunnistetaan askelia ja hyppyjä viivastolla
- s. 20 Tutustutaan korotusmerkkiin
- s. 21-24 Tutustutaan A-kielen säveliin
- Ensin opetellaan nimeämään ja laulamaan uudet sävelet. Oppilas voi myös laittaa aakkoskortteja tai nappeja tyhjälle viivastolle opettajan ohjeiden mukaan.
- Opettaja soittaa ensimmäisen nuotin, kuunnellaan mihin suuntaan hän soittaa seuraavan sävelen. Mikä on nuotin nimi? Missä paikassa nuotti on viivastolla?
- Lauetaan sävelaskelta ylös- ja alaspäin. Kuunnellaan opettajan soittamia säveliä ja piirretään kuullut sävelet viivastolle. Lopuksi oppilas soittaa piirretyn melodian itse.
- Oppilas voi myös käyttää tyhjää viivastoa itsenäisesti, ja piirtää niille sivulla esitettyjä uusia säveliä. Alle hän saa kirjoittaa nuottien nimet. Lopuksi oppilas voi laulaa ja soittaa kirjoittamansa sävelet.
- s. 25-30 Tutustutaan E-kielen säveliin. Harjoitellaan samoin kuin edellä.
- s. 31-33 Tutustutaan D-kielen säveliin. Harjoitellaan samoin kuin edellä.
- Tutustutaan kolmijakoiseen rytmiin. Täydennetään nuotit rytmidiktaattiin. Luetaan lopuksi rytmi ensin erikseen, lopuksi duettona yhdessä opettajan kanssa.
- s. 34-35 Tutustutaan G-kielen säveliin. Harjoitellaan samoin kuin edellä.
- s. 36-37 Tyhjiä viivastoja omia sävellyksiä varten.